

Een nieuw participatiebeleid voor Sliedrecht

Verkennend onderzoek onder inwoners,
ambtenaren en raadsleden

Inhoudsopgave

Klik op de knoppen

Inleiding

Conclusie

Opvattingen over (meer) participatie?

Ervaringen met participatie

Invulling van participatie

Doelen van participatie

Wat draagt bij aan goede participatie?

Kansen en risico's

Wat is nodig?

Betrokkenheid van de politiek

Overheidsparticipatie

Bijlagen

Terug naar inhoudsopgave

Over ons

Inleiding

Gemeente Sliedrecht heeft in 2022 een participatiebeleid vastgesteld, inclusief een bijpassende participatieverordening. Hierin is opgenomen hoe inwonersparticipatie is vormgegeven bij gebiedsontwikkeling (omgevingswet).

Sliedrecht wenst nu participatie breder in te zetten en aan te sluiten bij de nieuwe 'Wet versterking participatie op decentraal niveau', die per 1 januari 2025 in werking is getreden. Waar tot nu toe, overeenkomstig artikel 150 van de Gemeentewet, de gemeenteraad een verordening vaststelt die regels bevat over de wijze waarop inwoners betrokken worden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid, gaat dit nu ook gelden voor de uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid. Daarnaast is het verplicht in de verordening ook de voorwaarden voor het toepassen van uitdaagrecht op te nemen. Dit is de mogelijkheid van inwoners en maatschappelijke partners om de uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Voor het opstellen van het nieuwe participatiebeleid wordt participatie toegepast met verschillende belanghebbenden. Dit rapport bevat de resultaten van onderzoek dat als onderdeel van dit proces is uitgevoerd door Onderzoekcentrum Drechtsteden in opdracht van gemeente Sliedrecht:

- Onder inwoners is nagegaan hoe zij aankijken tegen participatie en of en hoe zij betrokken willen worden bij participatie. Hiervoor is gebruik gemaakt van een online (en schriftelijke) vragenlijst.
- Onder de interne gemeentelijke organisatie (de ambtenaren) is achterhaald hoe zij aankijken tegen participatie en welke kansen en belemmeringen ze zien om inwonersparticipatie in de gemeente vorm te geven. Hiervoor zijn twee groeps gesprekken gehouden met ambtenaren uit verschillende teams.
- Bij raadsleden van de fracties in de gemeenteraad (SGP-ChristenUnie, Pro Sliedrecht, CDA, PvdA, VVD en Sliedregt.NU) is tijdens vrije interviews nagegaan wat zij onder participatie verstaan, wat voor hen het doel is, wat goede participatie kenmerkt en welke kansen en risico's zij zien bij participatie. Verder is ingegaan op hun eigen betrokkenheid en mogelijke spanningen die participatie kan opleveren.

Conclusies

Opvattingen over participatie

Zowel raadsleden als ambtenaren zien participatie vooral als betrekken bij en een vorm van samen werken aan plannen. Het is een manier om informatie te verkrijgen over de ideeën/de behoeften/de meningen gebaseerd op de kennis van belanghebbenden. Het is een van de informatiebronnen om een vollediger beeld te verkrijgen over een onderwerp, op basis waarvan een ambtenaar, college of raad een besluit kan nemen vanuit het algemeen belang. Informeren wordt minder sterk geassocieerd met participatie, maar is wel een belangrijk aspect van participatie. Het doel van participatie dat het meest top of mind is, zowel bij ambtenaren als raadsleden, is draagvlak creëren. De meningen verschillen of draagvlak creëren of betere plannen maken het belangrijkste doel van participatie is.

Alle betrokkenen (inwoners, raadsleden en ambtenaren) zien het belang van participatie: de plannen worden ten slotte voor de inwoners, ondernemers van Sliedrecht gemaakt en zij kunnen bij onderwerpen die hun raken een ander licht werpen op wat er speelt. Tegelijkertijd is het niet voor alle ambtenaren vanzelfsprekend om (meer) participatie toe te passen. Dit kan zijn vanwege de beperkte mogelijkheden die men ziet voor het eigen team, persoonlijke overtuigingen of omdat men niet goed weet hoe participatie kan worden aangepakt en wat de visie van gemeente Sliedrecht op het toepassen van participatie is. Ook als men kansen ziet, ziet men deze vooral voor het ruimtelijk domein, en in mindere mate voor het sociaal domein en beleid. Bij participatie die nu reeds wordt toegepast, ziet men ook dat het soms alleen wordt toegepast vanwege de verplichting en niet de kansen die het biedt.

De meeste inwoners vinden dat ze nog te weinig en niet tijdig betrokken worden bij het voorbereiden van plannen en het terugkijken op de uitvoering. Ze vinden ook dat de gemeente niet voldoende luistert naar wat inwoners zeggen bij het nemen van beslissingen. Dit gevoel ontstaat mede doordat de verwachtingen bij inwoners over participatie niet overeenkomen met de werkelijkheid en er achteraf onvoldoende wordt uitgelegd wat van de inbreng (niet) meegenomen wordt in de plannen en waarom.

Bijna alle inwoners vinden het wel een positieve ontwikkeling dat de gemeente inwoners meer wil betrekken. Daarbij wordt wel een aantal kanttekeningen gemaakt: het heeft zin als ze tijdig betrokken worden, er aan de voorkant duidelijk wordt gecommuniceerd wat men kan verwachten en wat beïnvloed kan worden, men serieus genomen wordt en het resultaat zichtbaar is in de besluitvorming. Uit onderzoek in Zwijndrecht blijkt dat inwoners vinden dat ze vooral door de gemeente betrokken moeten worden bij plannen waarvan de gemeente verwacht dat inwoners inspraak willen en/of als participatie meer draagvlak/begrip zal opleveren. Ook, maar in iets mindere mate vinden ze dat de gemeente inwoners moet betrekken als die verwacht dat het bijdraagt aan een beter plan en/of als inwoners zélf aangeven betrokken te willen worden.

Ervaringen met participatie

De ervaringen van ambtenaren met participatie tot nu toe zijn niet onverdeeld positief. Er komen verschillende zaken naar voren die participatie bemoeilijken en verstoren. Het is daarom belangrijk goed van te voren na te denken over hoe participatie vorm te geven: wanneer, waarop, met welk doel, op welk moment, met wie, in welke vorm. Op dit moment heeft men hier nog onvoldoende houvast voor. Ook raadsleden zien verbeterpunten als het gaat om het vooraf expliciet maken van de kaders van participatie, het managen van de verwachtingen bij deelnemers en communicatie richting belanghebbenden (voor, tijdens en na participatie).

Inwoners die in de afgelopen twee jaar bij een vorm van participatie zijn betrokken, hebben vooral ervaring met participatie waarbij informatie gegeven wordt, vragen gesteld mogen worden en een mening gegeven kan worden. Het merendeel heeft geen uitgesproken mening over de manier waarop ze betrokken zijn. Slechts een kwart is positief. Veel inwoners die ervaring hebben, hebben de indruk dat de gemeente uiteindelijk doet wat ze zelf willen en dat er al veel vastligt op het moment dat hun mening wordt gevraagd.

Conclusies

Redenen om te participeren

De betrokken inwoners die (misschien) zelf willen participeren, hebben hiervoor als belangrijkste redenen dat zij hun buurt beter willen maken, dat zij mee willen doen als het gaat om iets dat hen direct raakt, dat zij zich betrokken voelen bij Sliedrecht en dat zij invloed willen hebben op plannen en beslissingen.

Belemmeringen om te participeren

Veruit de belangrijkste reden van inwoners om juist niet te participeren is de gedachte dat de gemeente toch niks doet met hun inbreng/mening. Voor een kleinere, maar nog aanzienlijke groep speelt verder mee dat zij zich afvragen of hun mening wel wat toevoegt. Ook willen inwoners niet participeren als zij vooraf te weinig informatie ontvangen. Respondenten die misschien willen participeren noemen vaker dan gemiddeld praktische bezwaren zoals tijd, locatie, etc.

De invulling van participatie

Ambtenaren hebben behoefte aan meer houvast hoe ze participatie kunnen inzetten. Men weet niet goed wanneer en hoe men moet beginnen, wie en op welk moment te betrekken en welke vorm van participatie het meest geschikt is in welke fase of met welk doel. Zeker in teams waar participatie nog niet of nauwelijks wordt toegepast, maar ook in teams waar al wel (enige) ervaring is. Er is behoefte aan meer sturing hierop: voor henzelf, maar ook zodat belanghebbenden beter weten wat ze kunnen verwachten.

Bijna twee derde van de inwoners die hebben deelgenomen aan het onderzoek wil zelf betrokken worden bij de het voorbereiden, uitvoeren of terugkijken op plannen door de gemeente die hen mogelijk raken. De bereidheid is het grootst in de fase van het voorbereiden van plannen. Overeenkomstig met eerdere ervaringen van inwoners, denken ze vooral aan informatie krijgen en hun mening geven.

Wat is belangrijk voor goede participatie?

Zowel inwoners, ambtenaren als raadsleden zijn het er over eens dat om participatie goed uit te voeren het belangrijk is om belanghebbenden tijdig te betrekken, dat de verwachtingen matchen met de mogelijkheden van de participatie, dat informatie (voor zover mogelijk) transparant en tijdig wordt verstrekt en dat deelnemers serieus genomen worden. Voor inwoners valt hier ook onder: laten weten wat met de inbreng van deelnemers is gedaan en uitleggen waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Ambtenaren noemen ook de rolduidelijkheid als een belangrijk kenmerk om participatie goed te laten verlopen. Verder is ook een belangrijk aspect voor het draagvlak van een besluit na participatie dat deze door alle partijen uitgedragen en uitgelegd wordt, indien nodig.

Bij het managen van de verwachtingen kan men denken aan wat onder participatie wordt verstaan, het onderwerp, de kaders, de flexibiliteit, het vervolg, etc. Dit betekent ook duidelijk maken aan de voorkant dat niet op alles invloed kan worden uitgeoefend en dat niet alles uit de participatie wordt meegenomen.

Om de participatie succesvol te laten verlopen is het volgens raadsleden ook belangrijk dat het hele beeldvormende-oordeelvormende-besluitvormende proces goed wordt doorlopen. Over wat er met de informatie die is opgehaald moet gebeuren verschilt men van mening. Wel moet hier duidelijk over gecommuniceerd worden.

Conclusies

In dit onderzoek hebben we niet gevraagd wanneer inwoners een goed gevoel overhouden aan participatie. Uit onderzoek in Zwijndrecht blijkt dat dit vooral het geval is als de respondenten begrip hebben voor het resultaat en dus snappen waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Op de tweede plek volgt 'als de meeste inwoners van Zwijndrecht het eens zijn met het resultaat' en op de derde plek 'als iedereen de mogelijkheid heeft gehad om mee te doen, ook als daar extra moeite voor gedaan moest worden'. Daarnaast is voor een aanzienlijk deel ook van belang dat zij hun meningen en ideeën hebben kunnen delen en dat zij achteraf te horen krijgen wat het resultaat is.

Kansen en risico's van (meer) participatie

Participatie, indien goed toegepast, biedt de kans om begrip te verwerven voor besluiten en daarmee meer draagvlak voor besluiten. Meer draagvlak voor besluiten kan vervolgens weer bijdragen aan het verkleinen van de afstand tussen inwoners en burgers. Participatie biedt ook de kans om te komen tot betere besluitvorming door de kennis, ervaringen en creativiteit van anderen, buiten het eigen team, te betrekken: van belanghebbenden, mensen met expertise, etc. Ook ziet men participatie als een kans om integraler binnen de gemeente samen te werken aan plannen voor de gemeente. Niet alle ambtenaren zien mogelijkheden binnen het eigen team.

Men ziet ook risico's aan het (meer) toepassen van participatie. Als participatie niet goed toegepast wordt, is er risico op afbreuk, zoals verdere achteruitgang van het vertrouwen, omdat belanghebbenden het gevoel hebben dat zichzelf en hun zorgen niet serieus genomen worden. Ook ziet men dat het huidige klimaat in combinatie met controversiële plannen participatie bemoeilijkt, waarbij het zelfs kan leiden tot onveilige situaties. Een ander risico dat wordt benoemd is dat er een eenzijdig beeld wordt verkregen omdat vooral de mensen met de grootste mond gehoord worden en dat mensen vooral vanuit een persoonlijk belang hun mening geven.

Wat hebben ambtenaren nodig om (meer of betere) participatie toe te passen?

Het belangrijkste is meer houvast over wanneer, met welk doel, op welk moment, hoe en met wie participatie in te zetten: enerzijds door een vernieuwde leidraad, waarin rekening is gehouden met het feit dat participatietrajecten maatwerk zijn, binnen een vaak iteratief proces. Anderzijds is er behoefte om met iemand te sparren. Dit aan de hand van een leidraad over de invulling van participatie, waar men op moet letten bij participatie, wat de risico's zijn. Tegelijkertijd wil men een sparring partner die fungeert als een spin in het web, die weet wat er speelt en inzet op samenwerking en koppeling van projecten, bijdraagt aan de communicatie met belanghebbenden en die zorgt voor lerend vermogen op het gebied van participatie.

Het helpt ambtenaren ook als de visie op participatie helder is en het management en het college het belang uitdraagt in woord en daad.

Verder is gezien het huidige klimaat een veilige omgeving om participatie toe te passen belangrijk.

Tot slot is tijd, ruimte en geld belangrijk. Vanwege de druk op projecten wordt ook benoemd dat het verstandig is om klein te beginnen en langzaam uit te breiden.

De rol van de politiek bij participatie

De politiek speelt geen actieve rol in het participatie traject: Wel hebben ze aan de voor- en achterkant van participatie een rol: namelijk het vaststellen van de kaders en het maken van besluiten op basis van het BOB-proces. Desondanks is men wel bij participatiebijeenkomsten aanwezig, omdat men zelf een gevoel wil hebben bij wat er speelt (als raadslid en als inwoner). Hun aanwezigheid beïnvloedt (ook onbedoeld) het participatieproces en geeft ambtenaren het gevoel dat de politiek zich mengt met de ambtenarij. Dit kan spanningen opleveren.

Overheidsparticipatie

Ongeveer een kwart van de betrokken inwoners wil zelf (misschien) iets organiseren wat normaal gesproken de gemeente organiseert. Een groot deel verwacht van de gemeente wel ondersteuning in de vorm van hulp bij de bekendmaking, informatie en advies, geld en eventueel een locatie.

inwoners

ambtenaren

raadsleden

Resultaten

Opvattingen over participatie

Wat is participatie wel en wat past er niet bij? ambtenaren en raadsleden

- ✓ Creëren en polsen van draagvlak
- ✓ De mogelijkheid om ideeën/behoefte/kennis/voors- en tegens te verkrijgen, op basis waarvan het college of de raad een besluit kan nemen
- ✓ Beter maken van plannen
- ✓ Samenwerken
- ✓ Meedenken
- ✓ Actieve betrokkenheid bij plannen voor het dorp
- ✓ Betrekken en delen
- ✓ Verwachtingen expliciet maken wat vast staat en wat nog flexibel is
- ✓ Het goede gesprek aangaan, ook over slecht nieuws
- ✓ Het echt belangrijk vinden dat mensen betrokken worden/ bij kunnen dragen
- ✓ Maatwerk
- ✓ Deelnemers serieus nemen: gevoel geven gehoord worden
- ✓ Uitleggen wat wel en niet is meegenomen in het vervolg
- ✗ Verlanglijstje / alles overnemen wat is ingebracht
- ✗ De omgeving wil iets dus dat komt er ook (inspraak)
- ✗ Een tovermiddel voor 100% draagvlak
- ✗ Flexibiliteit om de dingen die al vast staan aan te passen
- ✗ Zeggen diverse groepen te willen betrekken, maar dit niet in je acties naar voren laten komen
- ✗ Een truc om mensen mee te krijgen
- ✗ Betrekken van select (eenzijdig) groepje
- ✗ Belanghebbenden op het laatste moment betrekken als er geen enkele flexibiliteit meer is

Opvattingen over (meer) Participatie - ambtenaren

Verschil in ervaring met en mogelijkheden die men ziet voor participatie tussen teams:

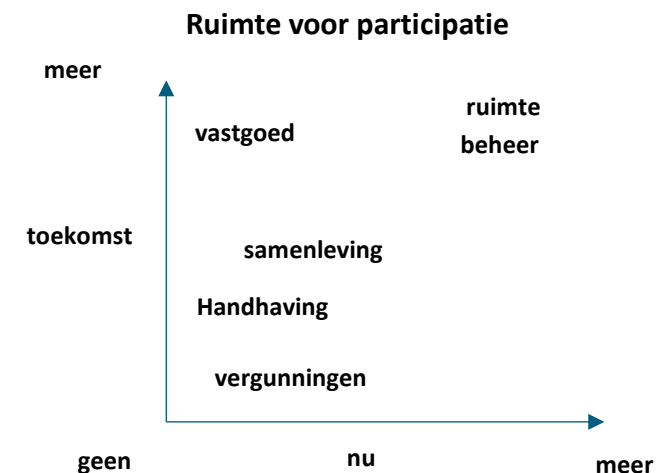
De betrokken ambtenaren variëren in ervaring met participatie in Sliedrecht: in hoeveelheid ervaring (geen, weinig tot wat meer), maar ook in de vormen waar men ervaring mee heeft. De beperkte ervaring komt doordat ze nog maar kort voor de gemeente Sliedrecht werken en/of in teams werken waar het nog niet of nauwelijks wordt toegepast. Zij baseren zich in hun reactie deels op wat zij opgehaald hebben bij hun team of ervaringen bij een vorige werkgever.

Wat zijn de verschillen tussen teams in ervaring en de mogelijkheden die men ziet voor participatie in te toekomst? Zie ook de figuur hiernaast.

- Bij ruimte en beheer wordt participatie reeds toegepast: vaak vooral vanuit de verplichting (omgevingswet) en niet vanuit de kansen die het biedt. Participatietrajecten kunnen beter, consequenter, consistent en meer vanuit de kansen die het biedt worden ingezet.
- Bij vergunningen is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor participatie en toetst het team of hieraan is voldaan. Er worden geen mogelijkheden gezien voor meer participatie.
- Bij de praktische uitvoering van handhaving is participatie beperkt tot de wettelijke inspraakmogelijkheden. Bij het stukje beleid binnen handhaving zou meer participatie toegepast kunnen worden. Tegelijkertijd is er wel een zekere (persoonlijke) terughoudendheid.
- Bij team samenleving raken de buurt- en wijkagenda's aan participatie en wordt ook bij de welzijnskant gewerkt met de omgeving. Er zijn kansen voor participatie.
- Bij vastgoed wordt nu nog geen gebruik gemaakt van participatie, maar ziet men wel kansen: bijvoorbeeld toetsen of er behoefte is aan nieuw maatschappelijk vastgoed of participatie over de invulling van panden.

Ook persoonlijke overtuigingen spelen een rol bij de mogelijkheden die men ziet voor participatie:

- Het kan niet altijd en heeft niet altijd zin.
- Ook als men het nut van participatie ziet, voelt men zich niet altijd direct geroepen om het toe te passen:
 - Participatie gaat (vaak) over persoonlijke belangen van belanghebbenden, de gemeente is er voor het algemeen belang.
 - De raad er is om namens inwoners besluiten te nemen.
- Het wordt soms ook wel gezien als iets wat afgevinkt moet worden, maar niet veel van verwacht of mee gedaan wordt.

Opvattingen over (meer) Participatie - ambtenaren

Motivaties die ambtenaren gedurende het gesprek benoemen om wel meer (of betere) participatie toe te passen:

- Het is een ambitie van het college en dan moet er ook ruimte voor zijn:
"In het college werkprogramma staat: we doen het samen. Als het college uitdraagt dat ze het belangrijk vinden dat de kennis en kwaliteiten van het dorp benut worden, dan moet daar ook ruimte voor geboden worden."
- Het is goed om de meningen of ideeën te horen van mensen buiten de eigen cirkel:
"Een andere zienswijze of andere ideeën horen dan van jezelf en je team is goed:, omdat men als ambtenaar niet altijd op dezelfde manier betrokken is bijv. omdat je niet in de betreffende buurt woont."
- De gemeente is er voor de inwoners van Sliedrecht:
"Als er iets in een wijk gebeurt dat impact heeft op de inwoners/ondernemers van Sliedrecht dan is het normaal dat er geparticipeerd wordt. Het is belangrijk dan een vorm te kiezen die past: soms informeren omdat het belangrijk is dat inwoners op de hoogte zijn, soms uitnodigen bijv. als de hele wijk op de schop gaat."

Tegelijkertijd wordt ook benoemd:

- Dat (meer) participatie geen doel op zich moet zijn.
- Soms is er bij belanghebbenden (zoals inwoners) ook geen behoefte aan participatie. Die wens moet ook worden gerespecteerd.
- Risico op 'participatiemoehheid' bij belanghebbenden'.

Raadsleden

De fracties zijn voorstander van participatie. Enkele reacties: om verder te komen heb je elkaar nodig. Participatie kan bijdragen aan een verandering van het heersende beeld in de maatschappij. Inwoners willen ook na de verkiezingen wat inbrengen, als het gaat om hun leefomgeving: dit is een ontwikkeling waar de gemeente in mee moet gaan. Er zijn tegenwoordig meer maatschappelijke complexe problemen, Dit wordt aangepakt met de partijen, maar de inwoner staat in het midden.

Alhoewel participatie bij alle projecten toegepast kan worden, hoeft en moet het volgens de meeste partijen niet bij ieder traject te worden toegepast. Te veel participatie leidt tot participatiemoehheid. Ook wordt genoemd dat de gemeenteraad ook een eigen visie heeft op basis waarvan besluiten worden genomen. Participatie moet ondersteunend zijn aan het tot stand komen van beleid. Er zijn ook projecten waarbij kan worden volstaan met informeren. De inzet van participatie is een afweging tussen de impact voor en belasting van betrokkenen. Participatie is vooral relevant als het ingrijpt op de (leef)wereld van inwoners, professionals of ondernemers. En er moet iets te participeren zijn: er zijn duidelijke kaders, maar binnen de kaders is er nog wel ruimte. De vorm (informeren, inspreken, consulteren, co-creatie) is afhankelijk van het project en de fase.

Beleidssterreinen waar men vooral aan denkt zijn ruimtelijk of fysiek in brede zin. Bij sociaal ziet men ook participatie, maar met andere groepen. Tegelijkertijd geeft men aan dat men voor de bezuinigingen wel om participatie heeft gevraagd: dus ook andere gebieden zijn mogelijk. Onderwerpen die als minder geschikt worden genoemd zijn bv vastgoedbeleid, omgevingsplan.

Opvattingen over participatie - inwoners

Inwoners hebben een negatief beeld van hoe zij betrokken worden bij gemeentelijk beleid.

Inwoners hebben hun mening kunnen geven over hoe zij nu betrokken worden bij gemeentelijk beleid in Sliedrecht. Er is ze een aantal uitspraken voorgelegd over dit onderwerp.

Respondenten hebben het minst een mening over de uitspraken die betrekking hebben op ondersteuning bij het uitvoeren van ideeën, op meedoen in de uitvoering en op terugkijken op de uitvoering (19%, 12% en 17% van de respondenten heeft geen mening).

Met de meeste uitspraken is minder dan een kwart van de respondenten (met een mening) het eens. Alleen met de uitspraak *de gemeente is geïnteresseerd in de mening van haar inwoners* is iets meer dan een kwart (28%) het eens. Tegelijkertijd denkt slechts 13% dat er *voldoende naar inwoners wordt geluisterd bij het nemen van beslissingen*.

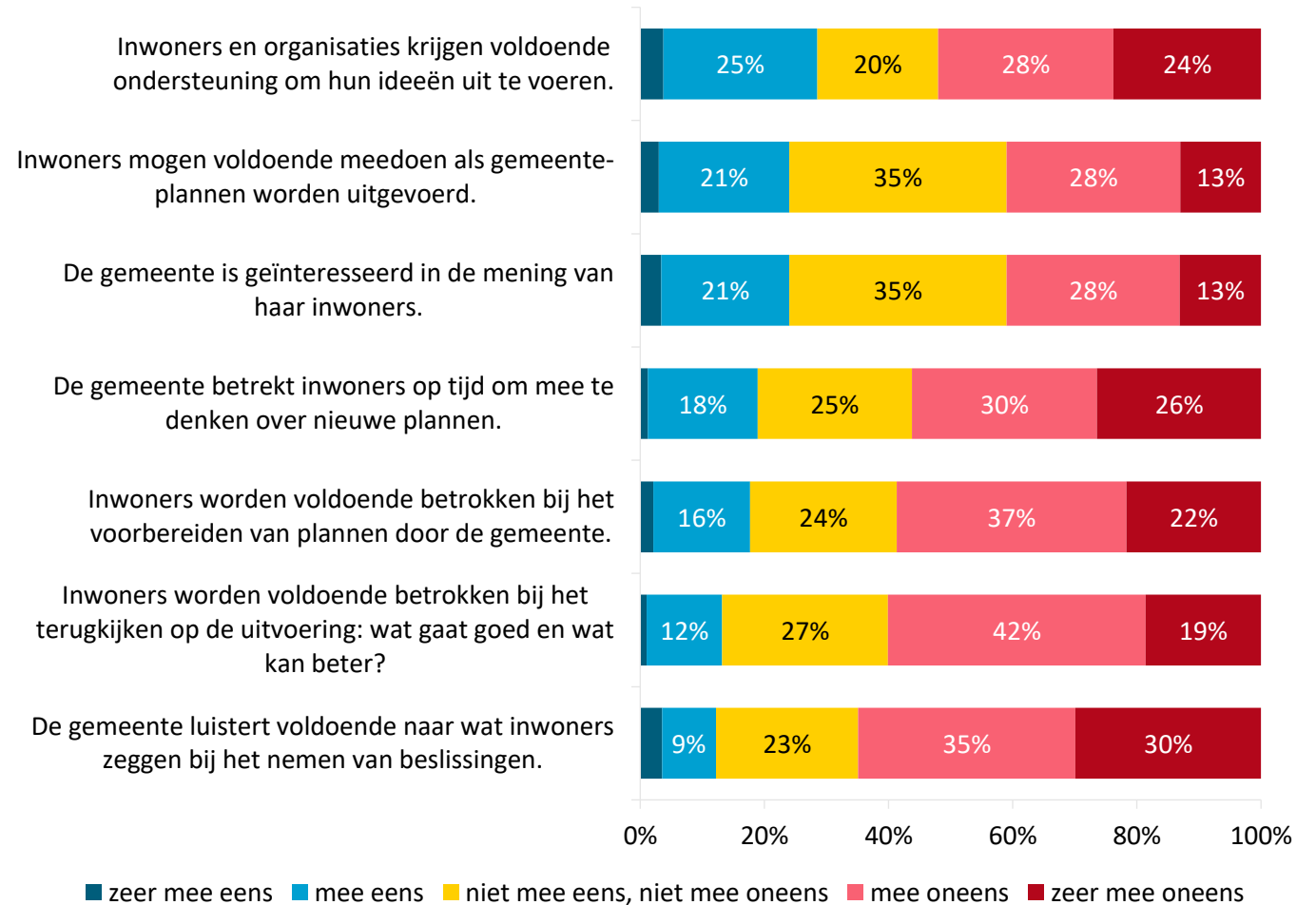
De meerderheid van de respondenten is het oneens dat de *gemeente voldoende luistert (65%)*, dat ze *voldoende betrokken worden bij het meedenken over nieuwe plannen (59%)* en *terugkijken op de uitvoering (61%)* en dat ze *tijdig betrokken worden om mee te denken over nieuwe plannen (56%)*.

30% is het oneens met alle uitspraken: dit wijst waarschijnlijk op een algeheel negatief beeld van hoe participatie plaatsvindt in Sliedrecht.

Leden van het gemeentelijk bewonerspanel zijn het vaker oneens met de uitspraak dat ze voldoende worden betrokken bij het evalueren van de uitvoering dan de overige betrokken inwoners (74% vs. 48%).

Betrokkenheid bij gemeentelijk beleid – mate van eens met uitspraken

- alle respondenten met een mening (exclusief weet niet)

Toelichting: Percentages zijn gebaseerd op respondenten die een mening hebben over een uitspraak.

Mening over (meer) Participatie - inwoners

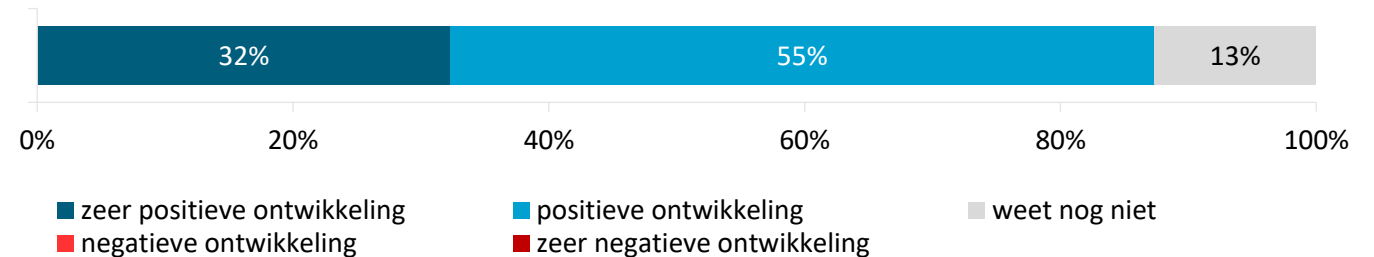
Het meer betrekken van inwoners bij plannen die hen mogelijk raken is een positieve ontwikkeling, onder voorwaarden.

De overgrote meerderheid (87%) van de respondenten vindt het een (zeer) positieve ontwikkeling dat de gemeente inwoners meer wil betrekken bij plannen die hen mogelijk raken: de voorbereiding, uitvoering of het terugkijken erop. 117 Respondenten geven een toelichting waarom of wanneer ze dit positief vinden:

- Het is een positieve ontwikkeling als er oprecht geluisterd wordt, belanghebbenden serieus genomen worden en er terugkoppeling gegeven wordt (24 respondenten).
- Lokale kennis en ervaring kan een andere kijk geven en draagt bij aan betere plannen. Inwoners kennen hun wijk en situatie goed: hun input leidt tot betere beslissingen of kan behoeden voor foute keuzes (22 respondenten).
- De gemeente is er voor haar inwoners, zij moeten bovendien met het resultaat leven: daarom is het logisch dat ze erbij betrokken worden (20 respondenten).
- De gemeente trekt nu haar eigen plan: belanghebbenden worden dan onaangenaam verrast of hebben er (over)last van. Meer participatie kan voorkomen dat men geconfronteerd wordt met voldongen feiten (19 respondenten).
- Door inwoners te betrekken, voelen deze zich meer betrokken en meer mede verantwoordelijk (15 respondenten).
- Openheid en begrip draagt bij aan draagvlak voor besluiten en vertrouwen (12 respondenten).
- Het kan bijdragen aan minder ontevredenheid en meer verbondenheid (7 respondenten).

13% van de respondenten weet nog niet of het een positieve of negatieve ontwikkeling is. Zij zijn vooral sceptisch of de gemeente ook echt zal luisteren. Slechts twee respondenten (0%) vinden het een negatieve ontwikkeling.

Mening over het meer willen betrekken van inwoners bij plannen die hen mogelijk raken

<p>“Met elkaar is het mogelijk om positief te veranderen. Het is wel belangrijk dat aanwijzingen van inwoners ook serieus genomen worden!!”</p>	<p>“Hoe meer de gemeente luistert hoe beter. Een dorp maken we samen. Alleen twijfel ik of het niet een zoethoudertje is en ze hun eigen plan trekken.”</p>	<p>“De bewoners van een wijk weten wat er speelt, wat wel/niet handig is. Soms worden acties ondernomen die totaal niet praktisch zijn. Als er contact met omwonenden zou zijn geweest, verwacht ik dat er betere beslissingen worden genomen.”</p>	<p>“Als inwoner van het dorp zou het fijn zijn als je daadwerkelijk mee zou mogen denken, omdat iemand vanaf achter zijn bureau prachtige plannen kan bedenken maar niet tegen het resultaat aan hoeft te kijken.”</p>
<p>“De gemeente werkt ten behoeve van de inwoners. Het is daarom logisch de inwoners bij plannen en voorstellen te betrekken. Tegelijkertijd zou het mooi zijn als dat niet tot al te veel vertraging leidt.”</p>	<p>“De directe woonomgeving of het hele dorp heeft regelmatig last of overlast van plannen, die al beklonken zijn. ”</p>	<p>De gemeente doet normaal wat ze zelf willen, tijden veranderen hopelijk!</p>	<p>“Mijn ervaringen zijn tot op heden niet positief. Als het in de toekomst ook op deze manier gaat heeft het geen enkele zin. Je stopt er veel tijd en energie in maar (nagenoeg) alles wat je inbrengt wordt afgedaan als onzin of dat is niet waar.”</p>
<p>“Dat zorgt ervoor dat iedereen meer betrokken is bij de omgeving en niet iets opgedrongen krijgt.”</p>	<p>“Op deze manier maak je de inwoners veel meer betrokken en ervaren ze veel meer dat we samen gemeente zijn.”</p>	<p>“Het is de zoveelste keer dat dit wordt uitgesproken, maar wanneer gaat het echt gebeuren. De gemeente moet gewoon veel beter communiceren over wat wel of niet kan, want niet alles is mogelijk of wenselijk, maar zeg dat dan gewoon.”</p>	

Houding ten aanzien van (meer) Participatie - inwoners

Meer betrekken is een positieve ontwikkeling onder voorwaarde dat dit tijdig gebeurt, de verwachtingen goed gemanaged worden, dat de inbreng serieus genomen wordt en het resultaat zichtbaar is bij de besluitvorming.

Hoewel bijna alle respondenten het een positieve ontwikkeling vinden dat de gemeente inwoners meer wil betrekken, noemt men ook enkele voorwaarden hiervoor:

- **Tijdig betrekken, zodat nog iets kan worden bijgedragen:**
“Omdat, onder voorwaarde dat de juiste volgorde wordt aangehouden (dus inwoners moeten kunnen meedenken vóórdat besluiten worden genomen), dit erg nuttig kan zijn voor het algemeen belang.”
- **Verwachtingsmanagement en uitleg over het proces:**
“Ik vind dat je het definitieve besluit van de gemeenteraad moet respecteren. Bij de inwoners merk ik helaas nogal eens dat men het eigen standpunt terug wil zien in de besluitvorming. De gemeenteraad heeft hierin een finale verantwoordelijkheid. Er mag aan burgers best wel vaker uitgelegd worden hoe een project vanaf het eerste initiatief tot en met de laatste beslissing verloopt en vooral dat dat heel lang kan duren en er altijd momenten komen waarop de burger kan reageren. Die procedures zijn bij de burgers vaak niet bekend. Formele aankondigingen over fasen in een proces en momenten van inspraak worden niet begrepen.”
“Valt en staat bij goede voorlichting en inspraak”.
- **Neem de inbreng van de belanghebbenden serieus:**
“De zorg is of meedenken ook leidt tot gehoord worden. Daar zit een groot verschil tussen en is voelbaar in Sliedrecht op het moment.”
“Het is begrijpelijk dat niet ieder individueel idee kan worden overgenomen. Toch ontstaat bij mij het gevoel dat input vooral uit plicht wordt opgehaald, zonder dat dit zichtbaar wordt meegenomen in de uitvoering. Het plan lijkt vooraf grotendeels vast te staan, waardoor participatie meer een formaliteit is dan een serieuze poging om samen tot een gedragen besluit te komen. De intrinsieke motivatie bij de uitvoerende partijen om echt iets met de inbreng van bewoners te doen, lijkt daarmee beperkt.”
“Nu trek men een eigen plan! Maar betrekken alleen is niet voldoende, men moet ook wel luisteren.”
“Als de 5 stappen van de participatieladder worden gevolgd kan dit positief zijn. Maar dan moet de gemeente wel oprecht luisteren en terugkoppeling geven. Je gehoord voelen heeft niet te maken met je zin krijgen, maar met erkenning, waardering.”
- **Resultaat zichtbaar bij de besluitvorming:**
“Burgerparticipatie is een must onder de voorwaarde dat het resultaat daarvan zichtbaar is in de verdere besluitvorming .“

Ervaringen met participatie

Lessen uit de ervaringen van ambtenaren

Geen behoefte aan participatie – respecteren

“Inwoners hadden een petitie gestart dat ze niet willen dat er mensen ongevraagd aan de deur komen vanwege de veiligheid. Dat is aan het onderzoeksbureau meegegeven. Ga je langs waar je wel langs kan.”

Zorgvuldigheid in afspraken met externe partijen.

“De gemeente heeft participatie vanuit de ontwikkelaar gefaciliteerd. Bij de participatie is afgesproken dat er een groenstrook komt voor de privacy van bewoners. Vervolgens is het project overgegaan naar uitvoering en is de groenstrook niet gerealiseerd. Het blijkt dat we nu niets hebben om op te staan... Dit had juridisch gezien op een bepaalde manier in de toegekende vergunning opgenomen moeten worden. Dus bewoners krijgen het idee: als de gemeente iets zegt, klopt het meestal niet. En als er iets wordt toegezegd, komt het ook vaak voor dat het niet wordt uitgevoerd. Een stukje zorgvuldigheid...Hoe zorg je dat er iets uitgevoerd wordt wat afgesproken wordt in participatietraject. Doet vertrouwen geen goed.”

Rekening houden met de omstandigheden en historie bij participatie

“Er waren al veel verschillende plannen geweest voor deze locatie,... Bij het nieuwe plan gingen we weer het gesprek aan met de omgeving. Dat liep vast: niet op de inhoud, maar op het proces (de fase van participatie, wat kunnen ze nog inbrengen, de participatieleidraad, de mogelijkheid om terug te komen op punten die al vast staan). Op het moment dat je hier geen goed antwoord op hebt, ontstaat er veel weerstand. .. Ze voelden zich niet begrepen. Als je het terugbrengt tot de kern en de kou uit de lucht neemt dan valt de weerstand ook weer mee. Dit had anders gekund, hoewel ik niet van mening ben dat het op de verkeerde manier is gegaan... Ik verwacht dat er sowieso gedoe was gekomen. Je kan dan alleen een goed gesprek voeren.”

Vooraf sparren, kleinere groepen

“Op de informatie avond kwamen zoveel mensen af, dat hadden wij niet verwacht. Dit had ook te maken met project X en Y dat op dat moment liep. Ze schopten stennis ... “De gemeente doet het weer niet goed.” Dat was niet waar we daarvoor bijeen waren op dat moment. ...Ik kwam met een goed plan om nog dingen te verbeteren voor die buurt, maar die avond liep heel anders. ... Hier zou je vooraf over willen sparren: misschien goed om 10 mensen per keer uit te nodigen. ... Dit is een plenaire avond geweest.... Als het gesprek gevoerd had kunnen worden over wat we meegenomen hadden vanuit het project zelf dan had het een goed gesprek kunnen zijn.”

Verwachtingsmanagement en wijze communiceren

“De aanloopfase is niet goed verlopen: de verkeerde zaken zijn naar buiten gecommuniceerd. Ingrijpende plannen zijn gecommuniceerd zonder echt goed naar de buurt te luisteren. Daarna is het wel beter gegaan: ...Bij verschillende belangen (beperkte ruimte vs woningbouwopgave) niet de illusie wekken dat mensen die er naast wonen 100% invloed kunnen uitoefenen. Dat is aan de voorkant niet goed afgestemd en de projectleider was ongeschikt. Deze gaf direct bij de bijeenkomst aan: ‘Jullie kunnen alles willen, maar uiteindelijk bepalen wij’. Had in feite gelijk, maar niet de goede manier om dit aan te vliegen. Er waren best wel wat dingen vastgelegd, daarin zat geen flexibiliteit. Dan krijgen mensen het gevoel: waarom ben ik in deze klankbordgroep gestapt als het toch niet mogelijk is om die bouwlagen aan te passen. Dan ben je op de verkeerde manier begonnen: die boodschap hadden we beter aan het begin dan aan het einde kunnen brengen.”

Loskoppelen: in opdracht van..

“De gemoederen lopen soms hoog op. Het gaat niet altijd even netjes. Jij doet het ook altijd maar in opdracht van het college. Als je je daar van los kan koppelen dan heb je een sterkere positie. Ik luister naar u, maar ik heb een opdracht van het college. Dan hebben ze daar ook wel begrip voor en dat helpt.”

Apart nemen en angel eruit halen

“Er zijn altijd mensen die andere mensen overrulen. Als je dan met ze alleen praat dan blijkt er niet zoveel pijn te zitten, maar willen ze dat er iets aangepast wordt.”

Consequenties keuzes toonbaar maken

“Mensen geven bijvoorbeeld aan dat ze 3 bouwlagen en veel parkeerplaatsen willen en dat de bomen behouden blijven. Als je interactief inzichtelijk kan maken dat deze knoppen met elkaar verbonden zijn en wat hun keuzes betekenen. Dat helpt.”

Communiceren

“Als de uitvoering voor langere tijd stil komt te liggen vanwege interne ontwikkelingen en hierover niet (voldoende) gecommuniceerd wordt dan ontstaat het idee er gebeurt niets, weer lukt er iets niet.”

Ervaringen - inwoners

Betrokkenheid bij plannen gemeente Sliedrecht

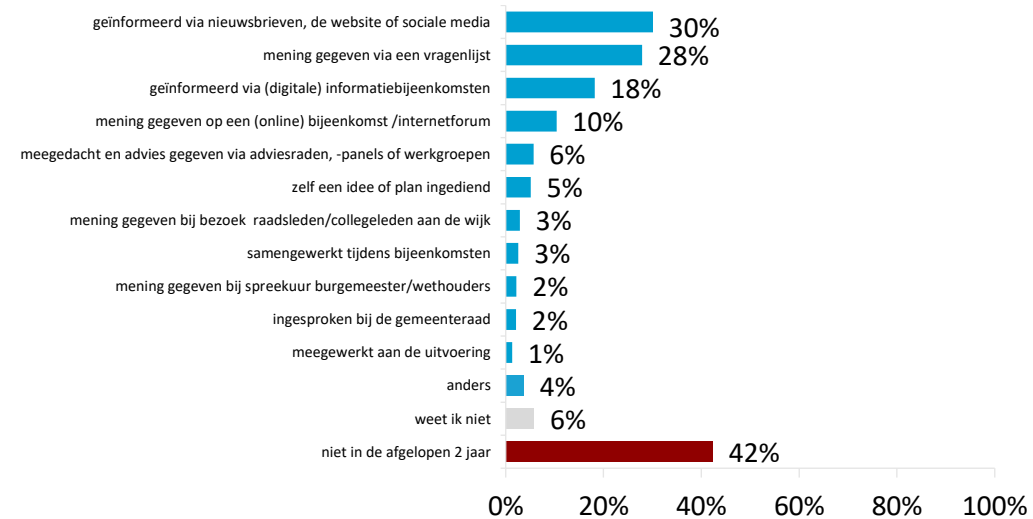
De helft (52%) van de respondenten is in de afgelopen 2 jaar wel eens betrokken geweest bij plannen voor de gemeente Sliedrecht. Betrokkenheid bij plannen is onder leden van het bewonerspanel hoger (61%) dan bij de overige respondenten (41%).

De meeste respondenten zijn betrokken bij laagdrempelige vormen van participatie voor plannen, zoals geïnformeerd worden via een schrijven of bijeenkomst (34%) en een mening geven via een vragenlijst (28%).

Leden van het bewonerspanel zijn afgelopen 2 jaar vaker betrokken geweest bij de volgende vormen van participatie voor plannen in gemeente Sliedrecht dan de overige respondenten:

- mening geven (48% vs. 24%), specifiek via vragenlijsten (38% vs. 18%), bijeenkomsten (17% vs. 5%) of op een spreekuur bij burgemeester/wethouder (5% vs. 0%)
- samenwerken (10% vs. 3%), maar niet op de afzonderlijk genoemde manieren: meegedacht of advies geven via adviesraden en samengewerkt tijdens beenkomsten
- indienen van een idee of plan bij de gemeente (10% vs. 2%).

Afgelopen twee jaar voor gemeente Sliedrecht wel eens betrokken bij plannen

Afgelopen twee jaar voor gemeente Sliedrecht wel eens betrokken bij plannen – type participatie

	totaal	bewonerspanel	niet panel
geïnformeerd	34%	38%	30%
mening gegeven	35%	48%	24%
samengewerkt	7%	10%	3%
uitgevoerd	1%	2%	1%
ingediend	5%	10%	2%
niet/weet niet	47%	39%	59%

Ervaringen - inwoners

Een kwart van de inwoners die hebben deelgenomen aan participatie is positief, iets meer dan een kwart is negatief over de wijze waarop men betrokken is.

Van de respondenten die afgelopen twee jaar bij een vorm van participatie betrokken zijn geweest, heeft 25% een positief en 29% een negatief gevoel bij de manier waarop ze betrokken zijn. 46% is neutraal: onder niet-leden van het bewonerspanel is dit 58%.

Respondenten zijn vaker positief over participatie waar een mening gegeven kon worden dan bij informerende participatie: bij informerende participatie is 19% positief en 33% negatief, bij participatie waarbij een mening kan worden gegeven is 31% positief en 25% negatief.

Redenen voor het neutrale/negatieve gevoel (53 respondenten):

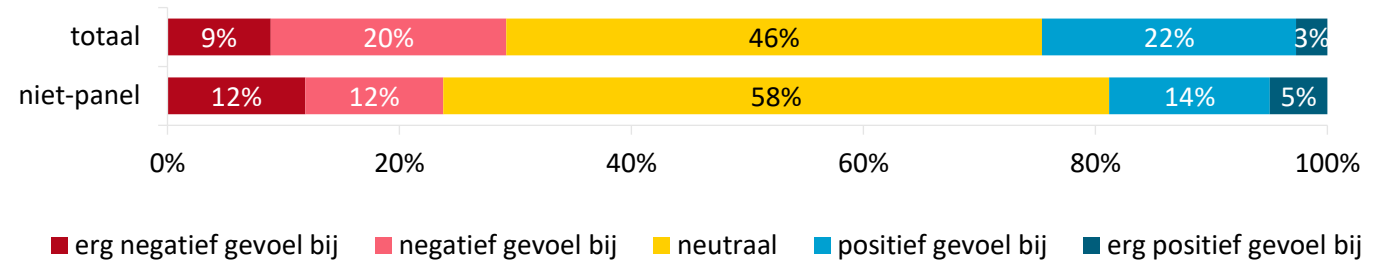
- het gevoel heeft dat de gemeente uiteindelijk doet wat ze zelf wil (24 respondenten)
- het gevoel heeft dat er al veel vastligt op het moment dat er hun mening wordt gevraagd (10 respondenten)
- de informatie die men ontvangt of de uitleg die men krijgt gedurende het proces van intentie tot uitvoering (10 respondenten)

Redenen voor het positieve gevoel (16 respondenten):

- de mogelijkheid is geboden (7 respondenten),
- de manier van communiceren (enkeling)
- men heeft het gevoel dat er geluisterd is of vragen zijn beantwoord (enkeling)

Mening over de manier waarop men betrokken is

Van respondenten die betrokken zijn bij plannen in de afgelopen 2 jaar

Redenen voor het neutrale/negatieve gevoel

“Fijn dat je mening gevraagd wordt. Maar kreeg het idee dat er al dingen vastliggen. En dat is niet fijn.”

“Het lijkt dat ze je serieus nemen, maar zij doen hun eigen ding.”

“Vaak zijn de plannen bij inspraak al in zo’n vergevorderd stadium dat er alleen nog wat bijgeschaafd kan worden.”

“Ik had het gevoel dat de beslissingen al waren genomen en de inwoners 'voor de vorm' werden uitgenodigd.”

“Ik werd gehoord en men leek het ermee eens te zijn. Er is echter geen actie ondernomen.”

“Ik vind alleen achteraf informeren een beetje mager. Ook in de fase waarin de ideeën worden bedacht zou ik graag meer mee willen doen.”

“Heb er niets meer over gehoord of van gezien. Ging over meer bomen planten, waar ze zouden kunnen komen.”

“Ze beloven na uitkoop afbraak woningen, vijf jaar later staan ze er nog. Wordt geen onderhoud gepleegd en de buurt veranderd in een vuilnisbelt en achterbuurt.”

Redenen voor het positieve gevoel

“Er was echt ruimte voor inspraak ingebouwd. Men wekt de indruk hier aandacht aan te besteden.”

“Dat mijn vraag werd beantwoord. Er is iemand bij mij thuis geweest, maar de plannen gaan gewoon door. Ik had geen invloed.”

“Collegeleden luisterden naar kritiek, gaven uitleg zonder de kritiek af te keuren.”

“Mijn suggesties en opmerkingen worden wel verwerkt in de raadsvergaderingen.”

“Vroegtijdige informatie rondom aanpassingen wijk. Op de hoogte worden gehouden van de vooruitgang via de bouwapp.”

Invulling van participatie

Invulling van participatie – ambtenaren en raadsleden (1/2)

“Zoveel dingen nog onduidelijk om al naar buiten te treden met schetsen of iets. Bv omdat je nog wacht op reactie GGD (zit je niet te dicht bij A15) of reactie van beleidsmedewerker (bv kunnen we die boom wel kappen). Wat is het juiste moment om participatie toe te passen? Het wordt concreter, bovenaan nog niet concreet genoeg onderaan al zo vast. Hoe je dat doet is lastig.” - ambtenaar

Participatie kan op verschillende manieren worden ingevuld. Er moeten keuzes worden gemaakt over wie te betrekken bij de participatie, het moment van participatie en de vorm van participeren. De concrete invulling hiervan vinden de betrokken ambtenaren lastig te bepalen. Men weet niet goed wanneer en hoe men moet beginnen, wie en op welk moment te betrekken en welke vorm van participatie het meest geschikt is in welke fase of met welk doel. Zeker in teams waar participatie nog niet of nauwelijks wordt toegepast, maar ook in teams waar al wel (enige) ervaring is. Er is behoefte aan meer sturing hierop.

Ook raadsleden is de vraag gesteld wanneer participatie toe te passen, met wie en in welke fase. Ook bij hen komt er geen eenduidig antwoord hierop.

Waarop participeren?

Bepaalde zaken hebben flexibiliteit en andere zaken niet. Dit kan zijn omdat de raad uitgangspunten heeft vastgesteld, er wet- en regelgeving is waar rekening mee moet worden gehouden, etc.

Ambtenaar: “Als de opdracht van de raad is 100 woningen te bouwen, dan staat dat niet meer ter discussie en kan de participatie uitkomst niet zijn het worden er 50”.

Hoe te beginnen?

Uit de gesprekken blijkt dat ambtenaren hierin zoekende in zijn. Een enkeling met meer ervaring geeft aan te beginnen met een plan van aanpak/ het beantwoorden van 4 vragen:

- Waarop ga je participeren?
- Wat is het doel van de participatie? Informatie ophalen, raadplegen of informeren?
- Wanneer ga je participeren?
- Hoe ga je participeren? Welke vorm van participatie wordt gekozen.

Wanneer participeren?

Bij zowel ambtenaren als bij raadsleden komt naar voren dat niet alle projecten geschikt zijn of dat het niet bij alle projecten gewenst is om (in de verschillende fasen) participatie in te zetten. Men denkt wel bij participatie aan projecten binnen het ruimtelijk domein, of breder het fysieke domein en in mindere mate het sociaal domein of bij beleid. Met name onderwerpen die mensen direct raken zijn geschikt.

Ambtenaren passen participatie onder meer toe vanwege wetgeving (verplichting). Verder is een belangrijk criterium voor ambtenaren en raadsleden de mate van impact die verwacht mag worden van plannen op de leefwereld van belanghebbenden (wie worden er door geraakt en in welke mate).

Het toepassen zou volgens beide groepen ook afhankelijk moeten zijn van de mate waarin in het plan/het project (nog) iets beïnvloed kan worden door belanghebbenden. Ook de complexiteit van het proces kan een overweging zijn (raadslid): wat vraag je bij een complex onderwerp aan inwoners?

Bij de raadsleden wordt verder ook nog wel genoemd dat participatie ingezet kan worden als mensen zelf met initiatieven komen of als een onderwerp niet in het raadsprogramma is opgenomen.

Invulling van participatie – ambtenaren en raadsleden (2/2)

Het moment van participatie?

Hoewel **ambtenaren** bij participeren vooral denken aan de fase waarin nog meegedacht kan worden, geeft men wel aan dat op verschillende momenten tussen intentie en realisatie geparticipeerd kan worden. Als het gaat om meedenken is het meest geschikte moment voor participatie als er voldoende concrete informatie is om er mee naar buiten te treden, maar dat nog niet alles zo vast ligt dat er alleen nog maar valt te informeren.

Ook bij **raadsleden** is de vraag gesteld in welke fase participatie toegevoegde waarde heeft. Zij zien verschillende typen participatievormen in verschillende fasen. Door meerdere fracties wordt genoemd dat het begint bij informeren. Een enkeling geeft aan dat geïnventariseerd kan worden wat belanghebbenden belangrijk vinden, voor het opstellen van de kaders. Bij het opstellen van de kaders kan het gaan om inspreken en als de kaders er al zijn kan het gaan om consulteren. De meeste raadsleden hebben een voorkeur voor participatie op het moment dat de kaders vast staan. In de uitvoerende fase gaat het om eigenaarschap. Tussentijds en achteraf blijft informeren belangrijk. Er wordt verder opgemerkt dat projecten soms lang duren: hoe maak je mensen bewust dat het belangrijk is om aan het begin al te participeren, omdat het besluit dat dan genomen wordt, straks ook consequenties heeft voor hen?

Vormen van participatie?

Belanghebbenden kunnen betrokken worden door ze te informeren (met de mogelijkheid tot het stellen van vragen), mee te laten denken, samen te creëren, mee te beslissen, -uitvoeren en -evalueren. Toegepast worden vooral informeren, meedenken en soms co-creatie. Vormen waar men aan denkt zijn schriftelijk informeren, bewonersavonden, klankbordgroepen, maatschappelijke adviesgroepen, jeugdraad en enquêtes. Maar welke vorm pas je toe op welk moment? Dat is lastig.

De ervaringen met bewonersavonden zijn niet onverdeeld positief: men komt niet altijd toe aan het bespreken van het onderwerp door onvrede van inwoners, er ontstaan soms onveilige, bedreigende situaties en de stemming en inbreng wordt soms sterk bepaald door één of enkele mensen. Enkele positieve reacties zijn er over de maatschappelijke adviesgroep (ambtenaar) en klankbordgroep (raadslid): er kan meegedacht worden, er wordt geluisterd, men wordt serieus genomen.

De meningen verschillen over welke vormen van betrekken echt participatie zijn: is schriftelijk informeren over bv werkzaamheden aan het riool participatie? Is het betrekken van collega's participatie? Is overleg met een mogelijke bezwaarmaker door een initiatiefnemer participatie? Zijn wettelijke inspraakmogelijkheden of is het indienen van een zienswijze participatie?

Wie te betrekken?

De betrokken **ambtenaren** vinden dit sterk afhankelijk van het project. Bij een ruimtelijk project kan het gaan om direct omwonenden, maar kan het ook van belang zijn om andere belanghebbenden te betrekken. Het kan volgens sommigen ook collega's betreffen. Verder wordt opgemerkt dat het belangrijk is mensen te betrekken die constructief mee willen denken en niet tegenstanders. Deze laatste groep kan op andere manieren hun standpunt duidelijk maken.

De meeste **fracties** noemen ook dat vooral direct betrokkenen, betrokken moeten worden bij de participatie. Ze vinden het veelal wel lastig om te bepalen wat een directe betrokkene dan is. Is dit alleen de omwonende van het project? Of ook iemand die op zoek is naar een nieuwe woning (bij woningbouw). Verder wordt wel benoemd dat een kleine groep heel actief is bij participatie en dat sommige groepen (bv jongeren) minder aan de traditionele manier van participeren deelnemen.

Betrekken bij plannen - inwoners

Ongeveer twee derde van de inwoners wil (misschien) zelf participeren.

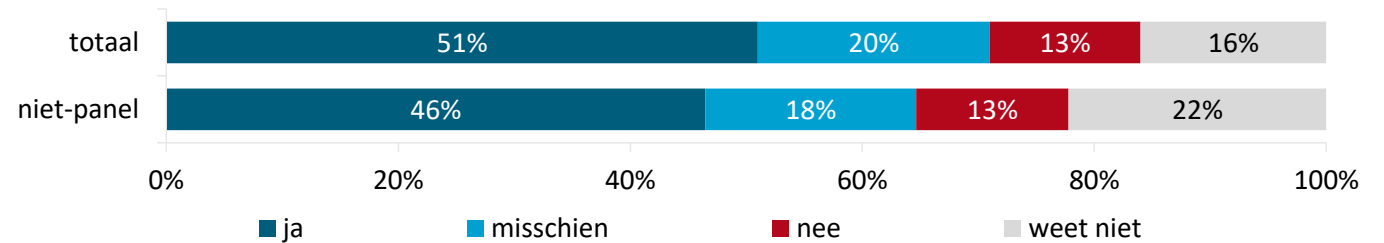
De helft van de respondenten (51%) wil zelf in de toekomst wel betrokken worden bij het voorbereiden van plannen door de gemeente die hen mogelijk raken, het uitvoeren ervan of het terugkijken erop. Daarnaast wil één op de vijf (20%) dit misschien. 16% weet dit nog niet. 13% procent geeft expliciet aan dit zelf niet te willen. Dit verschilt niet tussen bewonersspannelleden en niet-bewonersspannelleden.

Aan degenen die 'misschien' hebben aangegeven, is gevraagd waar het van afhankelijk is. Dit is vooral afhankelijk van het onderwerp: past het bij de deskundigheid van de persoon, heeft het invloed op de leefwereld van de persoon en/of spreekt het onderwerp de persoon aan. Verder is het voor sommigen afhankelijk van de tijdsbesteding en tot slot zijn er die aangeven dat ze wel het gevoel moeten hebben dat het nut heeft en dat ze serieus genomen worden.

De helft van de inwoners wil (heel) actief participeren.

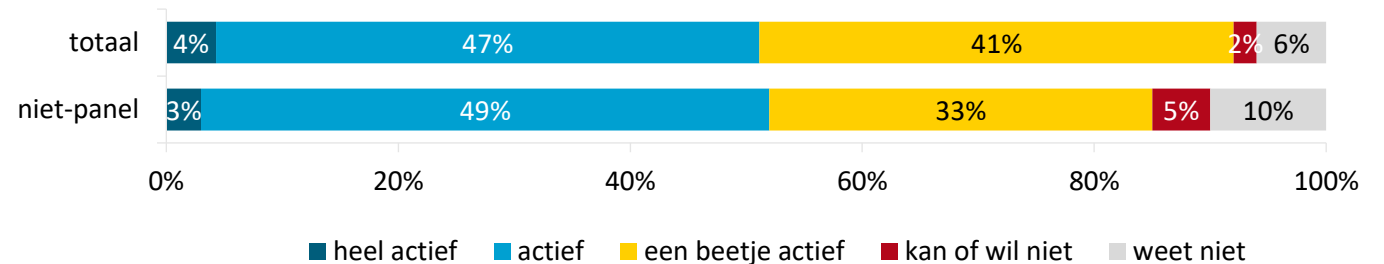
Respondenten die (misschien) willen participeren is ook gevraagd hoe actief ze willen meedenken en meedoen. De helft van hen geeft aan (heel) actief te willen participeren. Dit verschilt niet tussen bewonersspannelleden en niet-bewonersspannelleden.

Wil men zelf participeren in de toekomst?

Hoe actief wil men betrokken worden?

- respondenten die (misschien) willen participeren

Toelichting in de vragenlijst:
 heel actief: vaak meedoen aan bijeenkomsten, werkgroepen etc.
 actief: soms meedoen aan bijeenkomsten, werkgroepen etc.
 een beetje actief: alleen reageren op (online) vragenlijsten, online forums etc.

Invulling van participatie: onderwerp en moment - inwoners

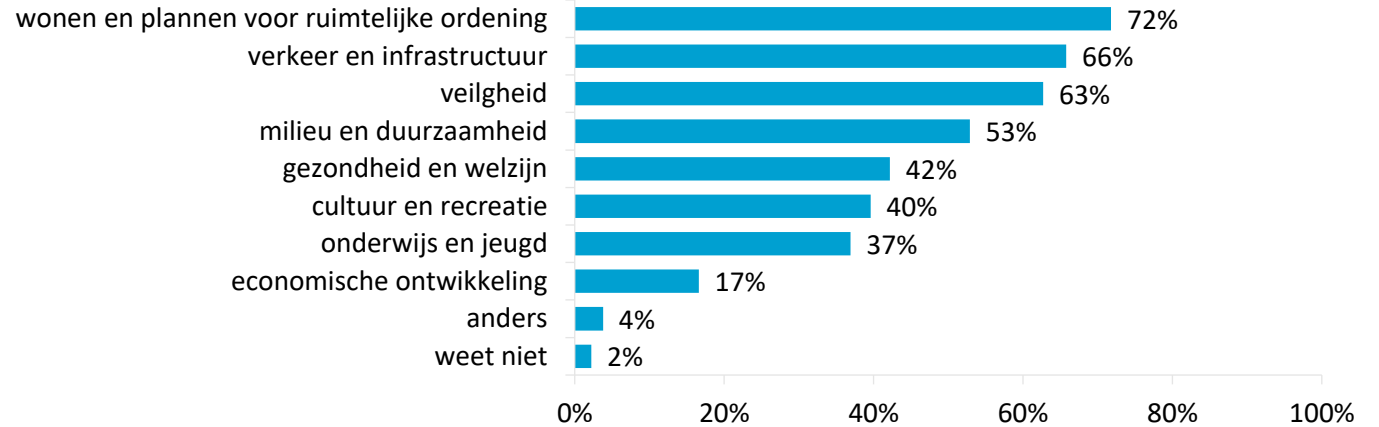
De onderwerpen waarop de meeste inwoners willen participeren, zijn de concrete onderwerpen die een brede groep inwoners in het nu raken.

Het ene onderwerp spreekt een bredere groep aan dan het andere onderwerp. De respondenten die (misschien) betrokken willen worden bij plannen, willen vooral meedenken als het gaat om wonen of plannen voor ruimtelijke ordening (72%), verkeer en infrastructuur zoals verkeersveiligheid, fietspaden en parkeren (66%), veiligheid zoals straatverlichting, overlast en buurtpreventie (63%) en milieu en duurzaamheid bijv. afval scheiden, energie besparen, groene ideeën in de wijk (53%). De minste bereidheid om mee te denken is over de economische ontwikkeling (banen in en diensten voor de buurt, winkels, ondersteuning voor ondernemers) en onderwijs en jeugd zoals scholen, speelplekken en activiteiten voor jongeren. Dit komt mogelijk ook doordat dit voor specifieke groepen relevant is.

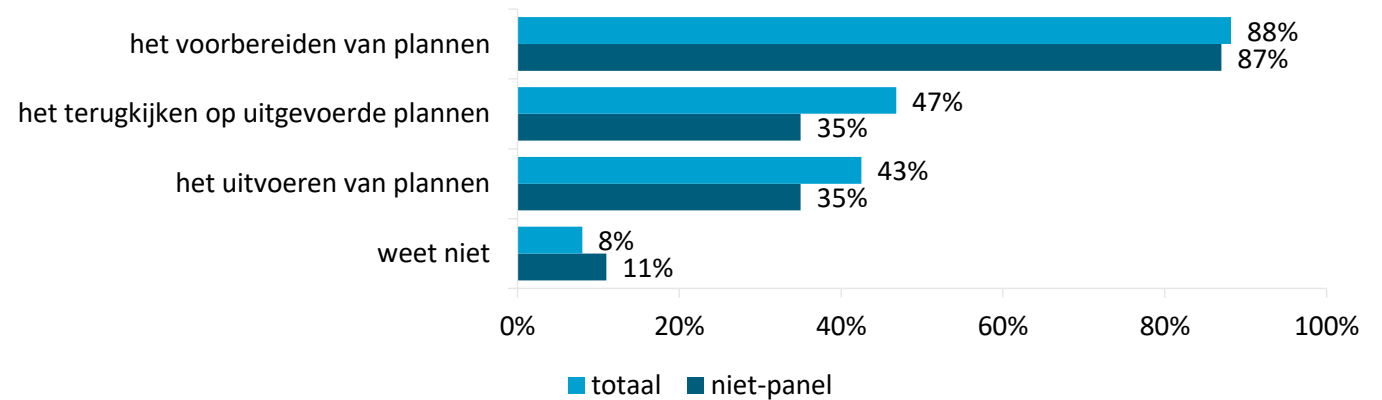
Participeren willen inwoners vooral in de voorbereiding, veel minder in de uitvoering of evaluatie.

Participatie kan op verschillende momenten plaatsvinden. De respondenten willen met name participeren in de voorbereidende fase; negen op de tien respondenten. Daarnaast wil iets minder dan de helft (47%) betrokken worden bij het achteraf evalueren van uitgevoerde plannen (wat gaat goed en wat kan beter?): dit aandeel is lager onder de niet-panelleden betrokken bij dit onderzoek (35%), Tot slot zeggen vier op de tien respondenten betrokken te willen worden bij het uitvoeren van plannen.

Gewenste onderwerpen om op te participeren
- respondenten die (misschien) willen participeren

Gewenste momenten om te participeren
- respondenten die (misschien) willen participeren

Invulling van participeren: vorm - inwoners

De meest inwoners geven de voorkeur aan participatievormen waarbij men informatie krijgt (en vragen kan stellen) of waarbij men een mening kan geven.

De ene manier van participeren spreekt inwoners meer aan dan de andere. Vier van de vijf respondenten die (misschien) willen participeren wensen geïnformeerd te worden: 78% via een nieuwsbrief, de website, etc. De helft (47%) via een bijeenkomst.

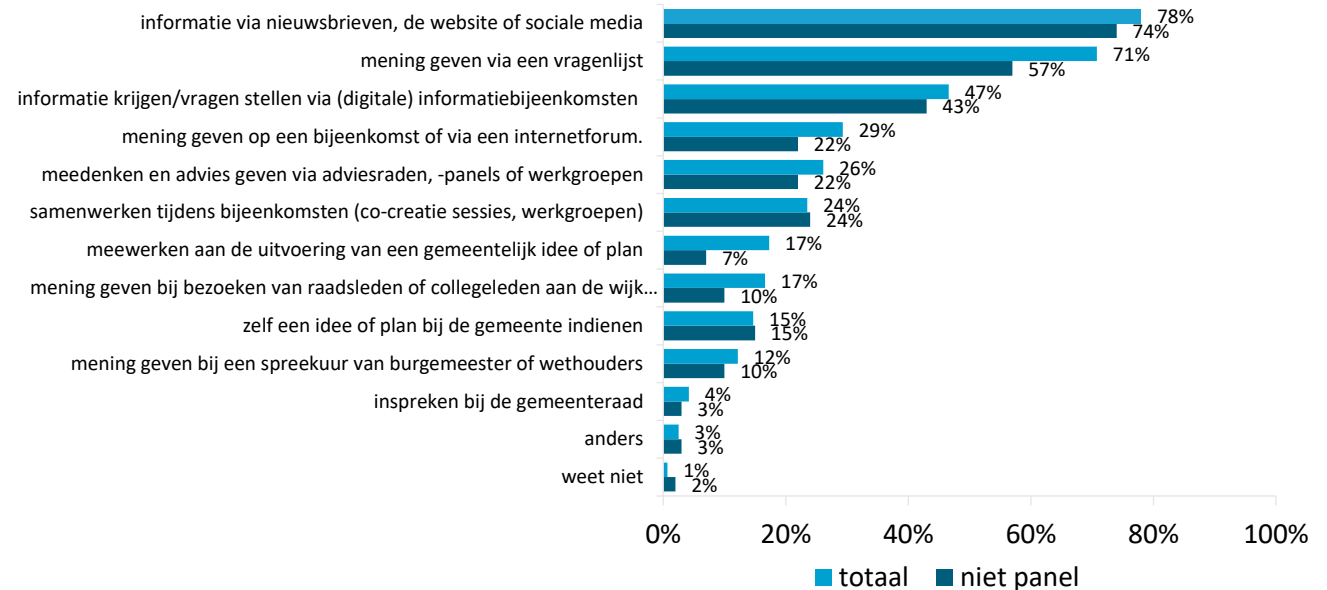
Het overgrote deel (84%) wenst ook hun mening te geven: onder leden van het bewonerspanel is de bereidheid hiertoe hoger (95%) dan onder de overige respondenten (71%). Men denkt vooral aan het geven van een mening via een vragenlijst (71%) en een bijeenkomst (29%): ook deze percentages zijn hoger onder bewonerspanelleden dan onder de overige respondenten.

Een derde van de respondenten wil samenwerken, door mee te denken of advies te geven via adviesraden (25%) of samen te werken tijdens bijeenkomsten (24%) Dit zijn respondenten die ook vaker mee willen werken aan de uitvoering van een plan (35%) of zelf een idee of plan willen indienen (21%).

De animo is het laagst als het gaat om inspreken bij een gemeenteraad (4%) of een mening te geven bij een spreekuur van de burgemeester of wethouders (12%).

Gewenste manieren om te participeren

- respondenten die (misschien) willen participeren

Gewenste manieren om te participeren – type participatie

- respondenten die (misschien) willen participeren

	totaal	bewonerspanel	niet panel
weet niet	1%	0%	2%
informatie krijgen	84%	86%	81%
mening geven	84%	95%	71%
Samenwerken	36%	37%	34%
meewerken aan uitvoering	17%	28%	7%
zelf idee of plan indienen	15%	15%	15%

Invulling van participatie: informeren

Bijna alle respondenten nemen wel eens nieuws vanuit de gemeente tot zich: vooral via Sliedrecht24.nl en het Kompas.

Gemeente Sliedrecht wil inwoners graag vertellen over plannen, besluiten, regels en aankondigingen. Zo weten inwoners wat er gebeurt in hun straat, wijk of gemeente.

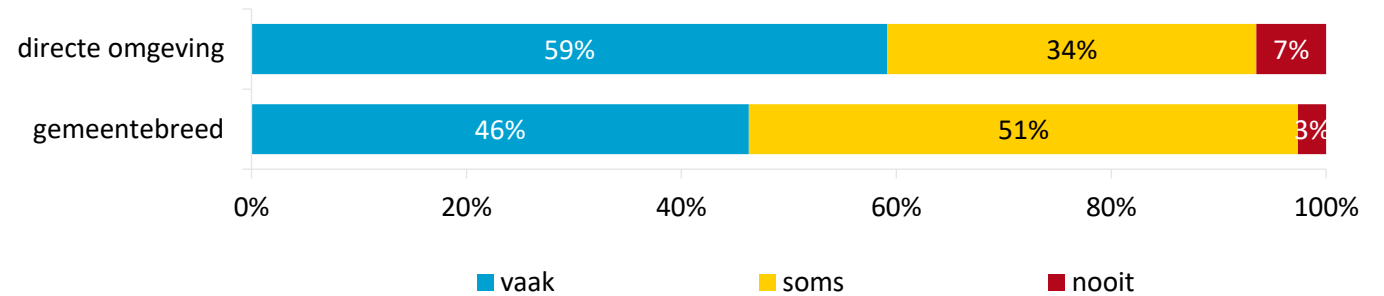
Respondenten is gevraagd of ze lezen of luisteren naar nieuws (plannen, aankondigingen etc.) in hun gemeente. Als het om de directe omgeving gaat (de straat of wijk) doet drie op de vijf inwoners dit *vaak*. Nog eens een derde *soms*. Onder niet-panellleden is het percentage dat dit *vaak* doet lager dan gemiddeld, namelijk 51%.

Als het over de gemeente gaat (niet de directe omgeving) leest of luistert bijna de helft vaak naar nieuws en de helft soms.

Respondenten die wel eens nieuws van de gemeente lezen of ernaar luisteren doen dit vooral via Sliedrecht24.nl en de papieren versie van het Kompas. Aanzienlijk minder, maar nog wel twee op de vijf respondenten vernemen nieuws via sociale media en hetkompassliedrecht.nl.

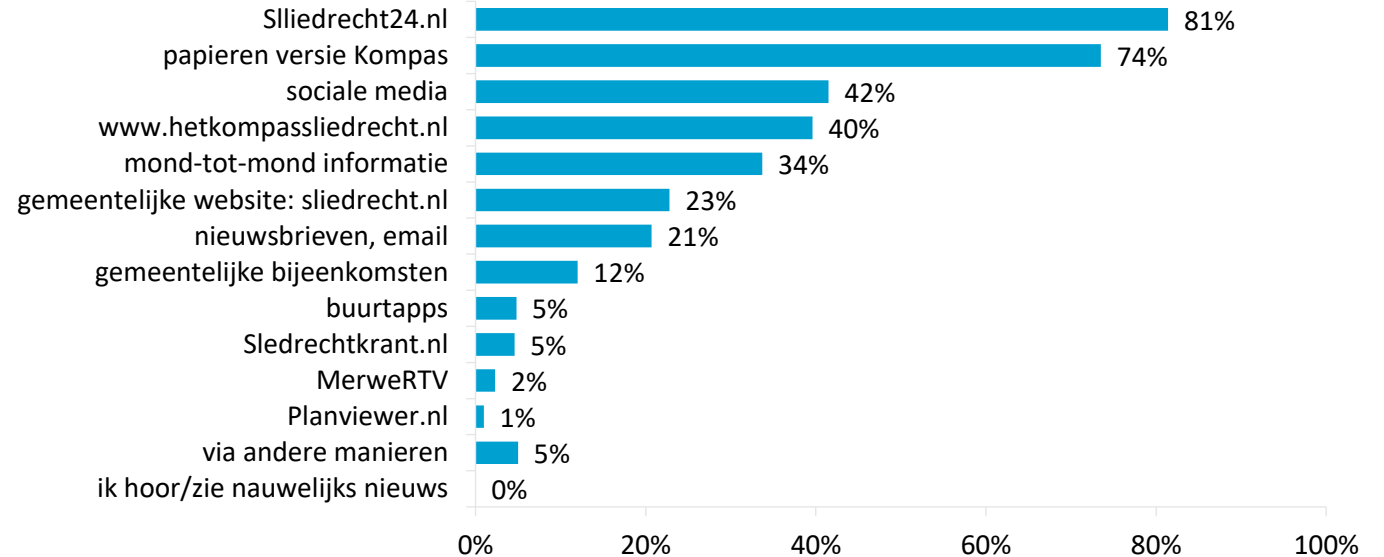
Niet-panellleden nemen minder vaker dan gemiddeld nieuws tot zich via nieuwsbrieven en meldingen per e-mail (14%).

Frequentie van lezen of luisteren naar nieuws van de gemeente

Bronnen voor lezen of luisteren naar nieuws van de gemeente

- respondenten die soms of vaak nieuws van de gemeente tot zich nemen

Doelen van participatie

Doelen participatie- ambtenaren en raadsleden

Uit deze gesprekken komen 4 doelen naar voren:

Draagvlak creëren

**Goede/betere
besluitvorming**

**Minder vertraging bij
uitvoering**

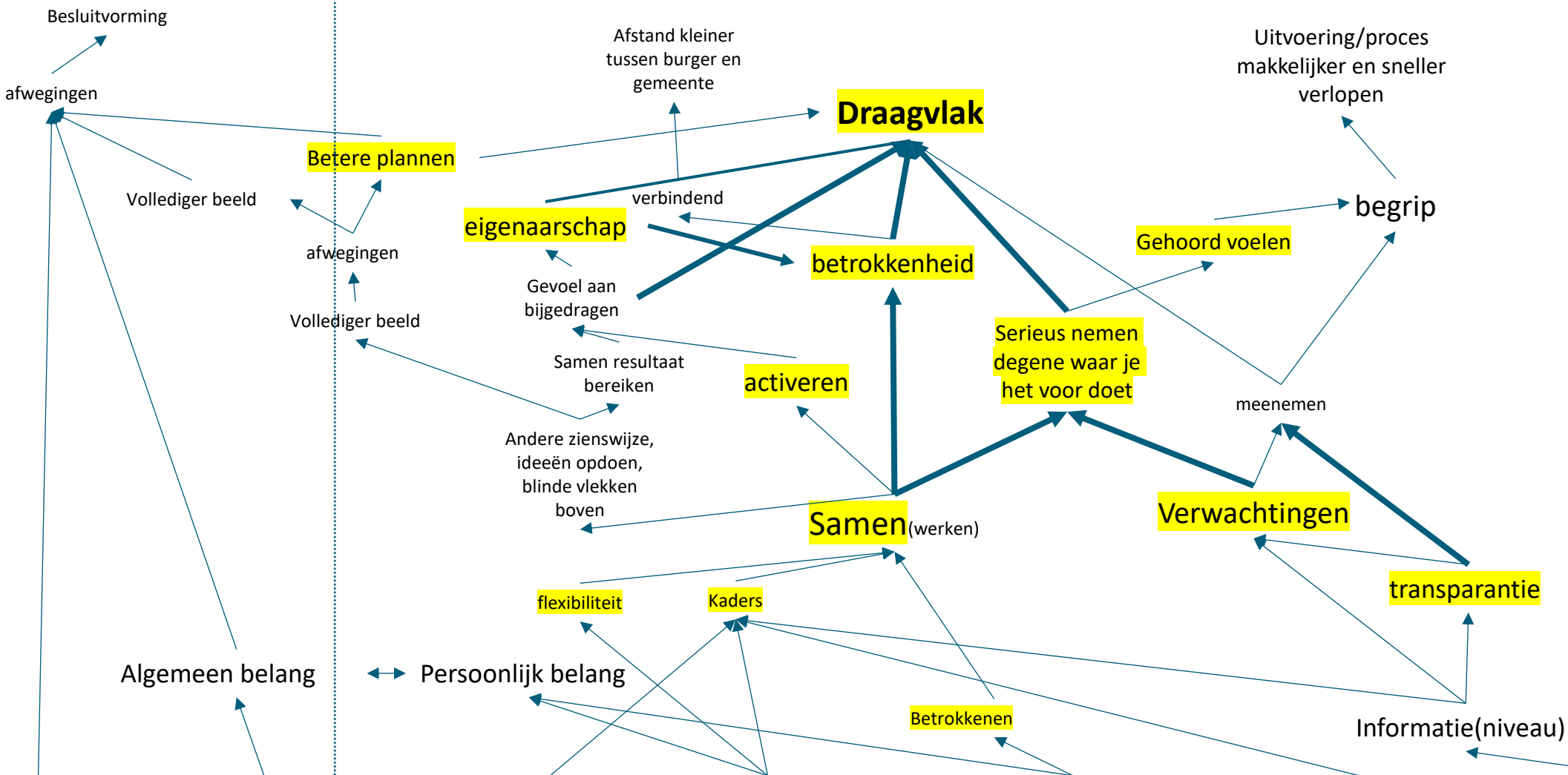

**Afstand tussen
inwoners en de
gemeente verkleinen**

Ambtenaren denken dat participatie regelmatig niet wordt toegepast met bovenstaande doelen voor ogen. Het wordt dan meer gezien als een ‘verplicht vinkje’ in het proces, waarbij participatie summier wordt toegepast. Situaties waarin dit gebeurt zijn bijvoorbeeld:

- bij verplichte, maar beperkte participatie bv informeren of zienswijzen beoordelen.
- als de verwachting is dat participatie weinig toevoegt. Bijvoorbeeld omdat een plan naar verwachting weinig impact heeft voor belanghebbenden, de verwachting is dat veranderingen alleen als verbeteringen kunnen worden gezien en/of als de flexibiliteit beperkt is door regelgeving.
- als vanuit de politiek wordt aangestuurd op beperkte participatie: *“Als de coalitie iets graag wil, dan wordt er niet altijd goed geparticipeerd, bijvoorbeeld er wordt geen richtbaarheid aan gegeven, een klein berichtje in de krant, 10 mensen uitnodigen terwijl het 100 mensen betreft. Dan voelt het als een vinkje zetten. Dan komt het gezeur achteraf, maar ja dan hebben we voldaan aan participatie. Is wel iets waar je rekening mee moet houden”. - ambtenaar*

Op de volgende pagina staat de relatie weergegeven tussen de beslispunten van participatie (de kenmerken van goede participatie), de positieve gevolgen die ambtenaren en raadsleden hieraan toekennen voor inwoners en de (maatschappelijke) doelen die ambtenaren en raadsleden hierdoor denken te bereiken.

afwegingen → Besluitvorming

afwegingen → Vollediger beeld

afwegingen → Algemeen belang

afwegingen → opdracht

Vollediger beeld → Algemeen belang

Vollediger beeld → opdracht

idealen → Samenstelling raad

Samenstelling raad → opdracht

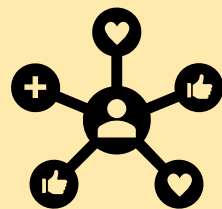
- Doel participeren?**
- Informeren
 - Informatie verkrijgen
 - meedenken
 - samen creëren
 - meebeslissen

- Waarop participeren?**
- Vrijheidsgraden (vast/flexibel)
 - moment participeren
 - informatie kunnen delen
 - Impact / controversie
 - Aansluiten bij andere projecten: speelt er meer

- Wie betrekken?**
- Samenstelling groep (verschillende belangen vertegenwoordigd)
 - Persoonlijk belang vs groepsbelang
 - kennis, ervaring en creativiteit aanwezig vs stille minderheid
 - Referentiekader/kennisniveau/ervaring en

- Participatievorm?**
- Informatiebrief
 - bewonersavond
 - vragenlijst
 - Klankbordgroep
 - Adviesgroep
 - Etc.

- Welke informatie/uitleg delen?**
- Verwachtingsmanagement wat kan op welk moment gedeeld worden?
 - Uitleg over proces: waar staan? welke keuzes al gemaakt en waarom? Wat nog open staan?
 - Openheid/transparantie in informatieverstrekking

Doel 1. Draagvlak creëren voor besluiten, beleid en plannen

Zowel door ambtenaren als door raadsleden van fracties wordt draagvlak creëren het vaakst genoemd als één van de dan wel niet het belangrijkste doel van participatie. Wat wordt door hen onder draagvlak verstaan?

- er is iets gerealiseerd binnen de vaststaande kaders, waar zoveel mogelijk mensen zich in kunnen vinden**
Binnen de vaststaande kaders is hier een belangrijke toevoeging, omdat juist het vooraf benoemen en uitleggen van de aspecten die vastliggen of nog flexibel zijn belangrijk is bij participatie.
- Iedereen meekrijgen, iedereen tevreden stellen, iedereen heeft zijn zin gekregen of alle neuzen staan dezelfde kant op**
Belanghebbenden kunnen verschillende belangen hebben, persoonlijke belangen kunnen afwijken van het algemeen belang, (wettelijke) regels of vastgestelde uitgangspunten kunnen maken dat niet aan de wensen van iedereen tegemoet gekomen kan worden. Je kunt niet iedereen tevreden stellen en dus meekrijgen.
- een resultaat/plan/beleid gebaseerd op draagvlak levert het beste resultaat/plan/beleid op voor Sliedrecht**
Een gedragen resultaat/plan/beleid hoeft kijkend naar het algemeen belang niet het beste resultaat te zijn voor alle groepen in Sliedrecht of voor toekomstige generaties in Sliedrecht.
- een resultaat van participatie gebaseerd op draagvlak wordt één op één verwerkt in beleid of een plan**
Er kunnen verschillende redenen zijn om andere keuzes te maken in een beleid of plan.
- draagvlak voor een verkregen resultaat uit participatie en het plan dat daaruit volgt, wordt ook als zodanig aangenomen door de raad**
De Raad neemt besluiten en kan door zijn samenstelling en kleur afwijken van de groep die heeft geparticipeerd. En kan daarmee ook tot andere afwegingen en besluiten komen.

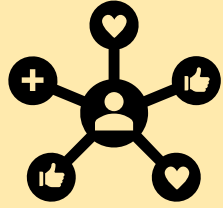
Hoewel draagvlak creëren het vaakst wordt genoemd, zijn ambtenaren niet eenduidig of 'draagvlak' het belangrijkste doel is van participatie.

- Enerzijds omdat draagvlak voor een plan niet betekent dat dit plan het beste plan is voor Sliedrecht in zijn geheel of voor de toekomst van Sliedrecht.

“Soms zijn er zaken die je voor de lange termijn wil bereiken, waar je misschien op dit moment onvoldoende de neuzen dezelfde kant op krijgt. Maar waar wel een besluit over genomen moet worden dat goed is voor onze kinderen (de toekomst) of anderen”

- Anderzijds zijn anderen overtuigd dat juist draagvlak raakt aan de kern van het werken bij een gemeente: de gemeente doet wat ze doet voor haar inwoners. Draagvlak voor wat de gemeente doet is daarmee essentieel.

“Draagvlak creëer je door iedereen mee te nemen en zich gehoord te laten voelen en mogelijk komt er dan iets uit voort wat een iets andere kijk meegeeft aan het plan.”

Doel 1. Draagvlak creëren voor besluiten, beleid en plannen

Hoe kan draagvlak worden verkregen met participatie?

- door samen te werken (met internen of externen) aan een resultaat, waardoor je zorgt voor betrokkenheid en eigenaarschap van het resultaat.
- door iedereen mee te nemen en zich gehoord te laten voelen: Een gemeente heeft meer invloed op het meenemen dan het meekrijgen van belanghebbenden.

Hoe neem je belanghebbenden mee en laat je ze gehoord voelen?

- Door ze te betrekken bij het hele proces van intentie tot realisatie “niet alleen bij mijlpalen”.
 - Door ze het gemeentelijke (participatie)proces uit te leggen,
 - door ze serieus te nemen: men moet niet het gevoel krijgen dat het een verplicht nummertje is maar dat de gemeente ook echt geïnteresseerd is in hun bijdrage
 - Door ze te informeren (voor zover mogelijk) gedurende het hele proces, maar ook uit te leggen waarom sommige informatie niet gedeeld kan worden.
 - Door achteraf gemaakte keuzes uit te leggen, wat hierin van participatie is meegenomen en waarom
 - Door eventuele vertragingen/veranderingen te benoemen en uit te leggen
 - Door het managen van de verwachtingen: het vooraf duidelijk meegeven van de kaders en uitleg te geven over wat vast en flexibel is tijdens een participatie project en waarom
-
- Doordat participatie kan bijdragen aan betere besluiten en een beter begrip van genomen besluiten.

Doel 2. Goede/betere besluitvorming

Hoewel draagvlak het eerste is waar men veelal aan denkt als doel van participatie wordt ook wel door sommige ambtenaren en raadsleden benoemd dat het (mogelijk) niet het belangrijkste doel is: dat is goede of betere besluitvorming. En goede of betere besluiten kunnen weer bijdragen aan het krijgen van meer draagvlak.

Hoe komt betere besluitvorming tot stand met participatie?

- Door een vollediger beeld te krijgen van wat er in de samenleving speelt over een onderwerp
- Doordat verschillende groepen met verschillende belangen een andere kijk kunnen meegeven over een onderwerp
- Doordat van de kennis, kunde en creativiteit buiten het (project)team gebruik kan worden gemaakt (bv van inwoners, ondernemers, maatschappelijk partners maar ook collega's).

Doel 3: Minder vertraging (door procedures bezwaar en beroep) bij uitvoering

Voor ambtenaren is dit veelal een (onderliggend) doel en voor sommigen zelfs een hoofddoel. Dit laatste is vooral het geval als participatie voor de gemeente beperkt is tot informeren, toetsen en (het weerleggen van) ingediende zienswijzen. Hoe meer draagvlak aan de voorkant hoe soepeler het proces erna kan verlopen en hoe minder vertraging later in het proces.

“Zienswijze: van oorsprong waarschijnlijk wel bedoeld om besluit te verbeteren (bv fout gemaakt) alleen ander woord voor. Zienswijzen zoveel mogelijk elimineren. Hoe minder zienswijzen hoe sneller de besluitvorming. Anders veel weerleggen om besluit door te laten gaan. Het is een verplicht onderdeel van de omgevingswet.” - ambtenaar

Doel 4: Afstand tussen inwoners en de gemeente verkleinen

Hoewel geen hoofddoel van de afzonderlijke participatieprojecten, is het wel een neveneffect dat sommige ambtenaren denken of hopen te bereiken door het goed toepassen van participatie. De laatste jaren is de afstand tussen inwoners en gemeente toegenomen. Door belanghebbenden te betrekken, samen te werken aan een resultaat, is er meer draagvlak voor en voelen belanghebbenden zich ook meer eigenaar van een plan, de oplossing, etc.. Dit kan bijdragen aan meer begrip voor elkaar en het verkleinen van de afstand tussen beiden.

Redenen om wel/niet te participeren

Inwoners willen vooral deelnemen aan participatie om de eigen buurt beter te maken, omdat het gaat over iets dat hen raakt en/of omdat ze zich betrokken voelen bij Sliedrecht.

We vroegen respondenten, die bereid zijn om te participeren, wat de belangrijkste redenen zijn om mee te willen denken of -doen met plannen van de gemeenten (maximaal 3 redenen per respondent). Vervolgens is gevraagd hier een rangorde in aan te geven.

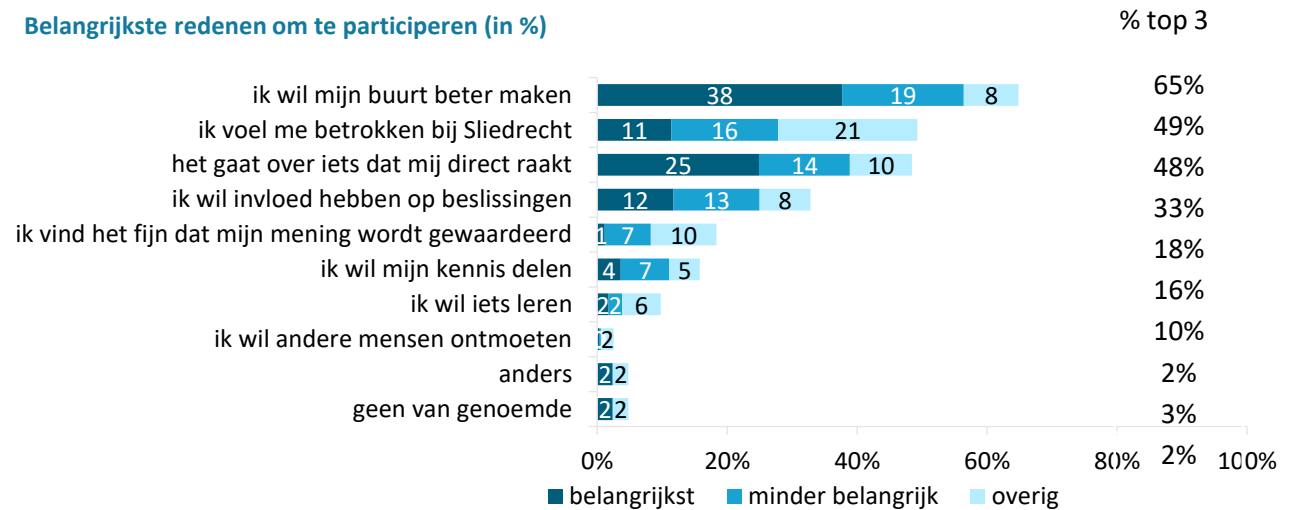
De respondenten geven aan vooral te willen participeren om hun buurt beter te maken (65%). De helft wil participeren omdat ze zich betrokken voelen bij Sliedrecht (49%) of als het gaat om iets dat hen direct raakt (48%). 25% vindt dit laatste de belangrijkste reden, bij *betrokken voelen bij Sliedrecht* is dit 11%. Een derde geeft nog aan dat ze invloed willen hebben op beslissingen (33%).

Vooraf het gevoel dat de gemeente toch niets doet met hun inbreng belemmert respondenten om te participeren.

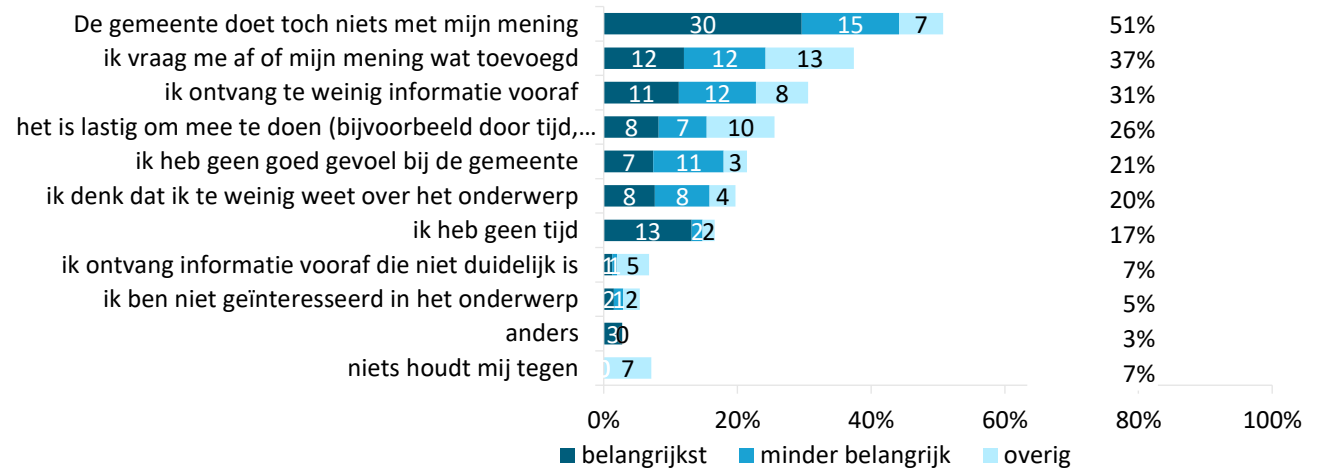
We vroegen de respondenten ook wat hen vooral tegenhoudt om mee te denken of doen als ze worden uitgenodigd (maximaal 3 belemmeringen per respondent). Ook nu is gevraagd hierin een rangorde aan te geven. De belangrijkste belemmering is de gedachte dat *de gemeente toch niks doet met hun mening* (51%). Verder vragen vier op de tien respondenten zich af of hun *mening wel wat toevoegt* (37%). Een derde geeft aan niet te willen participeren als zij *vooraf te weinig informatie ontvangen* (25%). Tot slot zegt een op de vijf dat ze niet meedoen omdat ze *geen goed gevoel hebben bij de gemeente* of als ze *te weinig van het onderwerp denken te weten*. *Geen tijd* wordt door respondenten die dit noemen vaak als de belangrijkste belemmering gezien.

Respondenten die misschien willen participeren noemen vaker dan gemiddeld (51%) praktische belemmeringen (locatie, tijd, etc).

Belangrijkste redenen om te participeren (in %)

Belangrijkste belemmeringen om te participeren (In %)

Wat draagt bij aan goede participatie?

Kenmerken die bijdragen aan goede participatie – ambtenaren en raadsleden (1/3)

Er worden behoorlijk wat kenmerken genoemd door ambtenaren en raadsleden die bijdragen aan goede participatie en die nu niet altijd goed worden ingevuld:

- ✓ Tijdig betrekken van belanghebbenden:
Dit moment vinden ambtenaren lastig te bepalen, omdat hier een balans gezocht moet worden tussen de informatie beschikbaar en de flexibiliteit die er nog in de plannen is. Als er niet of nauwelijks meer vrijheidsgraden zijn in de plannen dan is het te laat voor echte participatie.
- ✓ De groep belanghebbenden die wordt betrokken. De ideeën hierover zijn verschillend:
 - Een divers en geen select groepje (bijv. direct omwonenden vs. andere belanghebbenden).
 - Een afspiegeling van Sliedrecht (mensen in een rolstoel, diverse culturele achtergrond, stille meerderheid).
 - Niet te beperkt: *“Betrek alle belanghebbenden erbij. Bv bij een woningbouwproject komen alleen omwonenden op af. Zij kijken alleen naar dat kleine puzzelstukje. Terwijl het bereik van participeren soms ook een stuk groter moet zijn. Dat verschilt per project.” - ambtenaar*
 - Belanghebbenden die constructief willen meedenken en niet alleen maar tegen zijn.
- ✓ Ruimte in het proces voor participatie.
- ✓ Belanghebbenden meenemen gedurende het gehele proces, niet alleen bij mijlpalen.
- ✓ Transparante, open en eerlijke communicatie in begrijpelijke taal (leidt tot meer begrip).
 - Het tijdig delen van informatie die kan en mag gedeeld worden
Niet altijd kan alle beschikbare informatie met de omgeving gedeeld worden bv omdat er een tender/marktuitvraag is gedaan
 - Communicatie tijdens het hele proces van intentie tot realisatie, ook bij een negatieve boodschap
Dit betekent ook dat je als gemeente je soms kwetsbaar op moet stellen en uit moet leggen waarom bv een project in uitvoering stil is komen te liggen.
 - Achteraf uitleg geven over het proces: wie zijn betrokken, wat is er opgehaald, wat is daarmee gedaan, welke keuzes zijn gemaakt en wat is hierin al dan niet meegenomen uit participatie en waarom, ook als dit misschien een ongewenst verhaal voor de ontvanger is.
 - Ook minder goed nieuws brengen aan belanghebbenden en hier het gesprek over aangaan.
 - Als politiek bestuurder er ook staan en uitleg geven als het schuurt.

Kenmerken die bijdragen aan goede participatie – ambtenaren en raadsleden (2/3)

- ✓ Aan de voorkant duidelijke verwachtingen meegeven over het participatieproces en het vervolg.
 - Wat verstaat gemeente Sliedrecht onder participatie:
“de mogelijkheid om ideeën/behoeften/kennis/voors- en tegens te delen, op basis waarvan het college of de raad een besluit kan nemen”
 - In welke fase is het project waarbinnen wordt geparticipeerd: welke beslissingen zijn reeds genomen en waarom.
 - Waarop vindt participatie plaats (onderwerp en doel), op welk niveau kan worden geparticipeerd (informereren, mening geven, adviseren, meebeslissen), wat zijn de kaders waarbinnen participatie plaats vindt (wat is flexibel, wat staat vast en waarom (eerdere beslissingen, wettelijke verplichtingen of financiële mogelijkheden)
De fracties verschillen van mening over de mate van flexibiliteit die gewenst is voor goede participatie: van blanco vel tot kaders die reeds vastgesteld zijn.
 - Waar kan men terecht met vragen / zorgen die niet direct te maken hebben met het onderwerp dat wordt besproken.
 - Wat kan er met het resultaat van de participatie gedaan worden en hoe neemt men het resultaat van de participatie mee in het verdere proces.
 - Niet alle bijdragen uit het participatie traject komen terug of worden meegenomen in de uiteindelijke keuzes die gemaakt worden:
 - Iteratief proces: er kan nieuwe informatie beschikbaar komen die beslissingen beïnvloeden.
 - Er kunnen verschillende belangen meespelen: de gemeente maakt hierin een keuze.
 - Er kunnen andere afwegingen een rol spelen bv persoonlijk of groepsbelang versus algemeen belang.
 - Vooral door ambtenaren benoemd:
 - Wat is de plaats van participatie in de gemeentelijke processen:
“Er wordt wel gedacht dat bewoners en ondernemers begrijpen hoe onze processen werken, maar dat is niet zo. Door uit te leggen ontstaat er meer begrip in het dorp.”
 - Participatieleidraad: uitleggen wat dit betekent voor inwoners.
- ✓ Deelnemers aan de participatie serieus nemen: luisteren, zorgen serieus genomen
 - Sta open voor participatie: belangrijk uit te stralen het belang ervan inzien.
 - Doe participatie er niet even snel bij omdat het moet.
 - Belanghebbenden moeten weten wat ze kunnen verwachten: geen willekeur in de vorm en opzet van participatie.
 - Laat blijken dat het echt belangrijk is dat mensen hun inbreng geven.
 - Laat achteraf zien wat bij besluitvorming is gedaan met opgehaalde informatie.

Kenmerken die bijdragen aan goede participatie – ambtenaren en raadsleden (3/3)

Kenmerken die bijdragen aan goede participatie die vooral door ambtenaren worden genoemd, zijn:

- ✓ Rolduidelijkheid zowel bij ambtenaren als bij participanten tijdens het participatietraject:
 - in algemene zin: wat is de rol van participanten, betrokken partijen, ambtenaren, college en raad bij participatie?
 - de rol van de gemeente en andere betrokken partijen (bv een ontwikkelaar) bij het specifieke participatietraject: informierend, regie-voerend, ondersteunend.
 - de rol van participanten bij het specifiek participatietraject: ze mogen hun mening, zienswijze, ideeën inbrengen, maar de beslissing wordt op basis van alle informatie genomen door.
- ✓ Een duidelijk afgebakend participatie traject: waarop wordt er geparticipeerd, wat is het doel van de participatie, wie zijn de belanghebbenden en worden betrokken, wat is een geschikt moment voor participatie, wat speelt er bij deze belanghebbenden: wat leeft er, zijn er andere zaken die spelen die mogelijk (een versturende) invloed hebben en welke vorm van participatie past bij deze uitgangspunten het beste.
- ✓ Meer eenheid (consistentie) in het participatie proces (voor zover mogelijk).
- ✓ Maak tijdens participatie inzichtelijk wat keuzes betekenen: laat zien dat keuzes met elkaar verbonden zijn.
- ✓ Draag in gezamenlijkheid (met een stem) de uiteindelijke besluiten naar buiten (bestuur, raad of college). Er wordt als groep een besluit genomen door de gemeente. Ook al ben je voor of tegen het, uiteindelijk is het van belang om het besluit uit te dragen en uit te leggen. Men vraagt zich tegelijkertijd of of dit haalbaar is, omdat men ziet dat ook andere gemeenten en ook op landelijk niveau hiermee geworsteld wordt.

Twee punten die meer bij de fracties naar voren komen, zijn:

- ✓ Gezamenlijk tot een plan komen: coproductie.
- ✓ Verantwoordelijkheid en eigenaarschap geven aan inwoners.

Wanneer is participatie succesvol - raadsleden

Belangrijke voorwaarden voor succesvolle participatie in de ogen van raadsleden is:

- De belanghebbenden moeten zich gehoord voelen.
- Het hele (beeldvorming-oordeelsvorming-besluitvorming)proces moet doorlopen zijn.

Er zijn ook verschillen in de voorwaarden die men daar aan stelt. Zo benoemen enkele partijen als voorwaarde:

- De belanghebbenden moeten actief meegedacht kunnen hebben.
- Er is informatie opgehaald en die is verwerkt in de plannen.
- Als alles op tafel is gelegd en er een mooi verslag van is.
- Als er voldoende draagvlak is voor een besluit.

Belangrijk bij de aanpak van participatie - inwoners

De meeste inwoners vinden het belangrijkste dat ze tijdig betrokken worden bij participatie, als niet alles al besloten is.

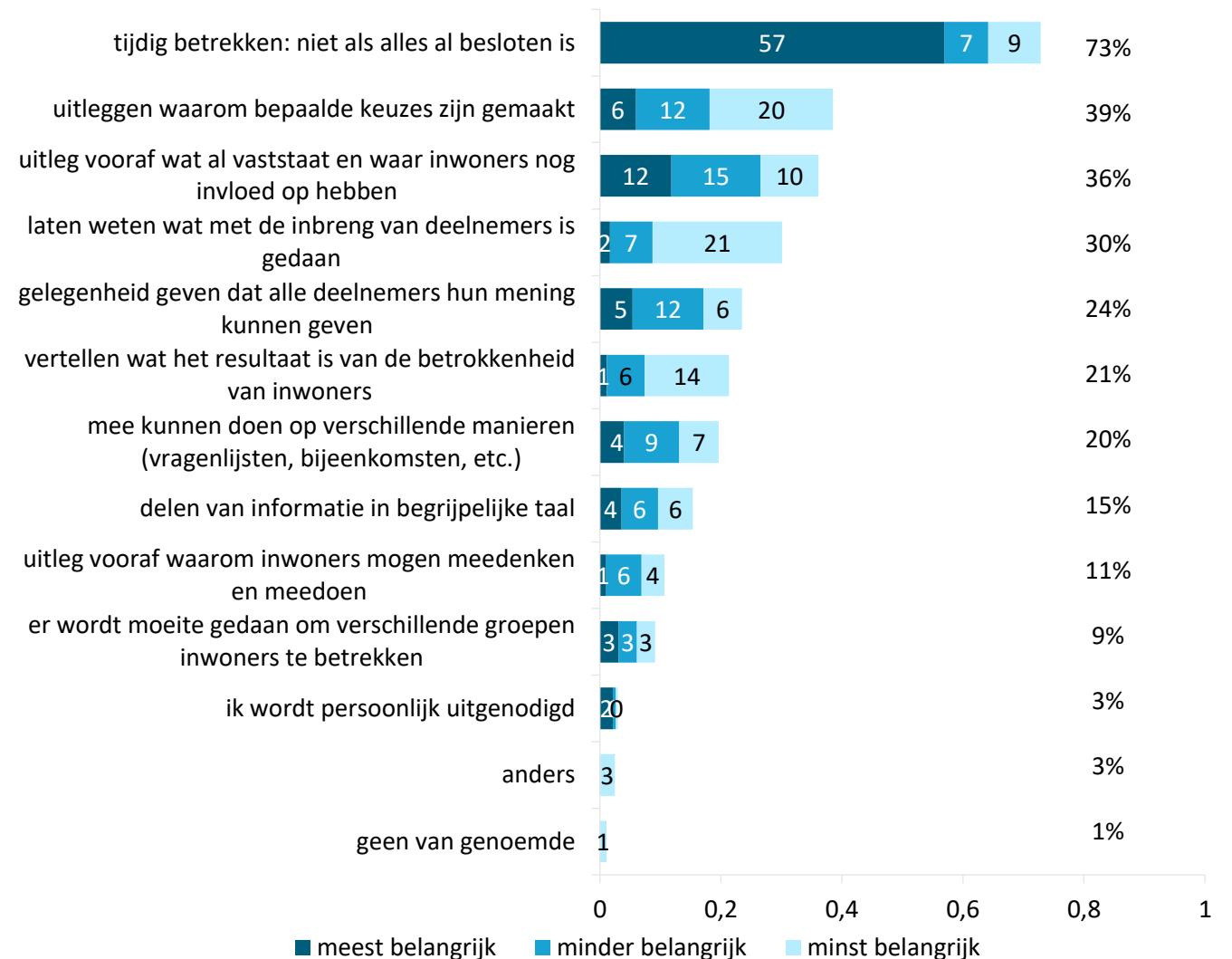
Ook inwoners hebben kunnen aangeven wat zij belangrijk vinden als de gemeente inwoners laat meedenken of doen. Respondenten konden aangeven wat zij de (maximaal drie) belangrijkste aspecten vonden van elf voorgelegde aspecten. Daarna is gevraagd welke van deze aspecten men het belangrijkste, minder belangrijk of het minst belangrijk vond.

Drie kwart vindt *het tijdig betrekken van inwoners* (niet als alles al besloten is) een van de belangrijkste aspecten bij participatie. Dit wordt aanzienlijk meer genoemd dan alle andere aspecten en vindt drie van de vijf respondenten ook het allerbelangrijkst. Bijna twee van de vijf respondenten noemen *uitleg waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt* en *uitleg vooraf waar inwoners nog invloed op hebben* belangrijk. Aan dit laatste aspect wordt meer belang gehecht dan het voorgaande aspect door respondenten die het noemen.

Minst belangrijk is dat men *persoonlijk wordt uitgenodigd, dat er moeite wordt gedaan om verschillende groepen inwoners te betrekken* en dat er *vooraf uitleg wordt gegeven waarom inwoners mogen meedenken en meedoen*.

Er zijn wel enkele verschillen tussen respondenten die aangeven wel/misschien betrokken te willen worden en respondenten die zelf niet betrokken willen worden of het niet weten: de laatste groep noemt vaker dat het belangrijk is dat er *uitleg wordt gegeven waarom inwoners mogen meedenken en meedoen* (8% vs 20%), dat er *vooraf uitleg wordt gegeven waar inwoners nog invloed op uit kunnen oefenen* (25% vs 40%; dit aspect wordt ook vaker door bewonersspannelleden genoemd (44%) en dat *alle deelnemers de gelegenheid wordt gegeven hun mening te geven* (20% vs 33%). De eerste groep vindt het vaker belangrijk dat *dat men laat weten wat met de inbreng van de deelnemers is gedaan* (37% vs 11%).

Belangrijk bij meedenken

Kansen en risico's

Kansen

Niet alle betrokken ambtenaren zien de kansen van het toepassen van participatie.

Kansen die vanuit een positieve motivatie (wat levert het op) worden benoemd zijn:

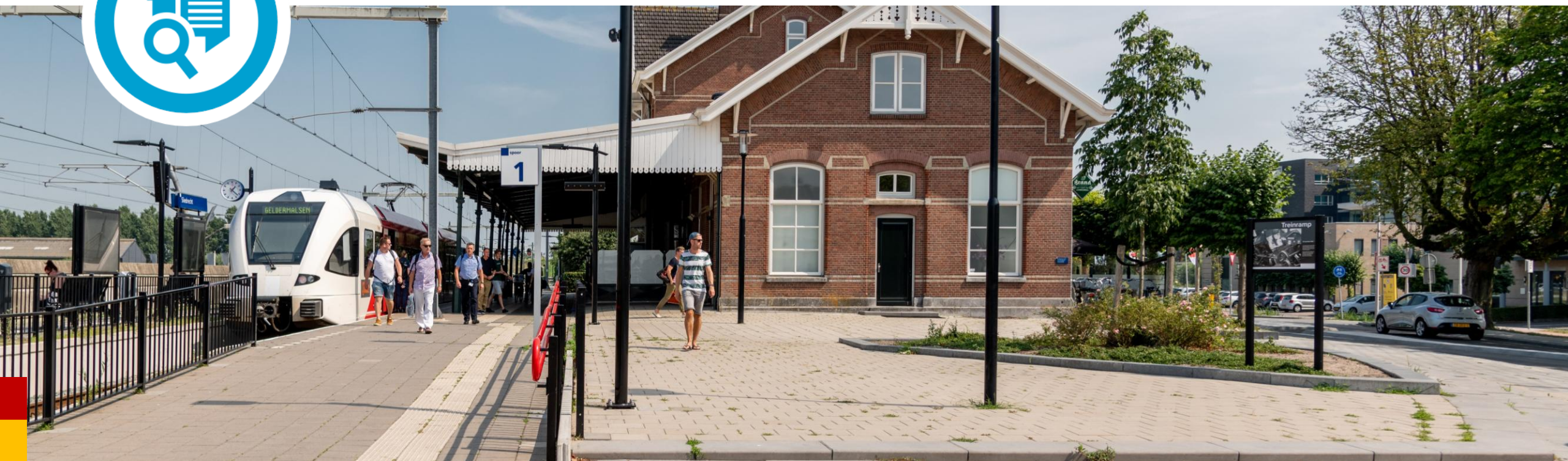
- meer begrip bij inwoners en ondernemers in Sliedrecht (als participatie goed wordt toegepast) en daarmee meer draagvlak voor besluiten
- verkleinen van afstand tussen inwoners en gemeente, doordat er meer draagvlak is voor genomen besluiten
- kennis en creativiteit van mensen in Sliedrecht benutten wat leidt tot betere besluitvorming
- bijdragen aan integraler samenwerken wat kan leiden tot betere besluitvorming en minder overlast voor inwoners:
 - verschillende belangen in participatie vertegenwoordigd en meegenomen bij meer samenwerking tussen teams
 - een breder pallet aan onderwerpen tegelijkertijd aanpakken.

Kansen die vooral vanuit een negatieve motivatie (het voorkomen van ..) worden genoemd zijn:

- voorkomen van vertraging later in het proces door procedures etc.
- voorkomen van negatieve reacties achteraf, doordat er gezegd kan worden dat er naar de wensen en behoeften is gekeken.

Risico's

- Te hoge verwachtingen: participatie kan ook afbreuk doen, als verkeerde verwachtingen aan de voorkant worden gewerkt, men niet transparant kan of wil zijn, participatie om de verkeerde redenen plaatsvindt of op de verkeerde wijze plaatsvindt of afspraken van de participatie niet worden nagekomen zonder uitleg. In dat geval kan het leiden tot een verdere achteruitgang in het vertrouwen omdat belanghebbenden het gevoel hebben dat zichzelf en hun zorgen niet serieus genomen worden en dat de gemeente niet te vertrouwen is.
- Een te eenzijdig beeld op basis van participatie doordat:
 - niet alle verschillende groepen belanghebbenden worden betrokken
 - Vooral de participanten met de grootste mond gehoord worden.
- Het ontstaan van participatiemoedheid door de frequentie waarop een beroep wordt gedaan op inwoners/ondernemers.
- ambtenaren: Het huidige klimaat met polarisatie, verharding, onvrede en wantrouwen in de politiek kan (in combinatie met controversiële plannen) :
 - Participatie bemoeilijken (ook bij niet controversiële plannen): het is belangrijk aan de voorkant goed na te denken over de vorm van participatie, het moment van participatie, de wijze van communiceren en hoe om te gaan met tegenstelde belangen, oplopende emoties en andere versturende factoren.
 - leiden tot (de indruk van) een onveilige situatie door hoog oplopende emoties tijdens participatie.
- ambtenaren: Bij participatie trajecten prevaleert vaak het persoonlijk/groepsbelang van belanghebbenden, terwijl de gemeente keuzes zou moeten maken vanuit het algemeen belang.
- raadsleden: het kan de beleidsontwikkeling lam leggen of vertragen als niet goed wordt uitgelegd wat met participatie bedoeld wordt.

Wat is nodig?

Wat is nodig om (meer of beter) te participeren? - ambtenaren

➤ Het belang moet uitgedragen worden door het management team en het college in woorden en daden en het moet gaan leven bij de ambtenaren.

➤ Meer houvast wanneer, met welk doel, op welk moment, hoe en met wie participatie in te zetten.

- Een heldere leidraad/ checklist en/of werkinstructie met meer kaders kan hierbij helpen. Dit draagt er naar verwachting aan bij:
 - dat participatie consequenter en consistenten ingezet wordt
 - het proces beter uitgelegd kan worden, wat mogelijk leidt tot meer begrip bij belanghebbenden
 - dat grotere projecten beter getoetst kunnen worden of participatie (goed) toegepast is..

“De huidige leidraad heeft 5 niveaus, bevat geen concrete voorbeelden over wanneer en op welk niveau te participeren. Je kan het lezen zoals je zelf wil.” - ambtenaar

Belangrijke aandachtspunten voor zo'n document:

- een heldere visie op participatiebeleid: wat is participatie, hoe willen we het doen en wat wanneer inzetten
- rekening mee houden dat participatie maatwerk is en dat er vaak sprake is van een iteratief proces
- houvast geven hoe participatie kan worden ingevuld: wanneer, met welke doel, met wie en in welke vorm
- ingaan op hoe de veiligheid kan worden gewaarborgd bij participatie
- rolduidelijkheid (ook van de politiek).
- Een papieren document is niet genoeg:: medewerkers en betrokkenen moeten bij participatie beter meegenomen worden in wat het betekent voor hen.
 - Bij onboarding nieuwe medewerkers meenemen en /of training geven aan medewerkers wat participatie voor hen betekent en hoe toe te passen.
 - Aanspreekpunt waarmee men kan sparren aan de hand van de participatie leidraad over de invulling van participatie, die fungeert als een spin in het web (weet wat er speelt en inzet op samenwerking en koppelen van projecten) en bijdraagt aan de communicatie richting belanghebbenden.
 - Stroomlijnen van de toepassing: voorkomen van willekeur in wat en hoe toepassen
 - Leren van ervaringen
 - Begeleiden, voeden, adviseren over participatie
 - Risico's in kaart brengen op voorhand zodat de juiste vorm van participatie kan worden gekozen.
 - Wat is het juiste moment om naar buiten te treden en hoe betrek je vervolgens de juiste mensen
 - Wanneer geef je welke informatie vrij en op welke manier
 - Hoe bereik je de mensen die je wil betrekken?
 - Hoe pas je participatie toe als je vast zit aan beleid, regels eisen en voorwaarden
 - Hoe leg je de afspraken met externe partijen op voorhand goed vast

“Wanneer overleg je met de bestaande ijsbaan verenging over een nieuw conceptplan als je nog niet zeker weet dat het er komt”. - ambtenaar

Wat nodig om (meer of beter) te participeren?

- **Een veilige omgeving voor de participatie:**
 - Hulp bij het inschatten van de risico's op voorhand
 - Duidelijkheid over wie heeft welke rol daarin en wat kan er verwacht worden van elkaar.
 - Tools/vaardigheden hoe om te gaan met weerstand /emoties tijdens participatie
- Acceptatie dat participatie geen tovermiddel is en dat je niet iedereen 100% tevreden kan stellen met participatie
“bij een onmogelijke opgave bv 100 woningen, dan niet verwachten dat na een jaar participeren iedereen tevreden is. Dan misschien terug leggen bij de raad of het college. Als het dan een bestuurlijke keuze is om verder te gaan, dan kun ook de verwachtingen bijstellen wat je kan ophalen bij een participatie traject.” - ambtenaar
- Mogelijkheden om als externe partijen participatie niet (goed) toepassen of een resultaat niet hebben doorgevoerd dit af te dwingen.
- Tijd, ruimte en geld om het toe te passen
- Klein beginnen bij een paar gerichte projecten. Daar ervaringen opdoen, zien hoe het werk en dan verder uitbouwen.
- Delen van successen in participatie: leren wat werkt

Betrokkenheid van de politiek

De rol van de raad in het participatieproces

De fracties is ook gevraagd wat de rol van de raad is in het participatie proces. Zij zijn het er over eens dat de raad geen actieve rol heeft bij participatietrajecten: dit proces mag niet politiek gemaakt worden. Wel hebben ze een rol aan de voor- en achterkant van participatie: namelijk vooraf kaders stellen en achteraf besluitvormend. Verder moedigen ze inwoners ook wel aan om te participeren.

Tegelijkertijd geven ze aan participatiebijeenkomsten wel eens bij te wonen: om een gevoel te krijgen hoe het proces doorlopen is of de stemming te peilen. En hoewel men het er over eens is dat het proces niet beïnvloedt moet worden door politiek, ziet men wel dat dit gebeurt: alleen al de aanwezigheid van raadsleden beïnvloedt. Daarnaast ziet men soms ook dat er politiek bedreven wordt in de pauze van een bijeenkomst.

Om een goed besluit te kunnen nemen is het belangrijk dat de raad goed meegenomen wordt tijdens het participatietraject: men vindt het belangrijk dat het proces voorspelbaar is, men wil een goed beeld hebben van het proces om hun controlerende taak goed uit te kunnen voeren, willen niet overvallen worden met informatie die ze zelf nog niet hebben (in het nieuws of door de achterban die ook vragen kan stellen).

Wat doen de fracties met de uitkomsten van een participatie traject

De uitkomsten van participatie ziet men graag terug in het beleidsstuk. De uitkomsten worden, naast andere informatiebronnen meegenomen bij de beeldvorming. Dit wordt meegenomen bij het bepalen van het standpunt. Het algemeen belang staat hierbij voorop, maar ook de standpunten van de partij, het coalitieakkoord, verkiezingsprogramma, eerder beleid en belangen van de achterban worden meegewogen.

Als het resultaat van participatie schuurt met de eigen standpunten is het afhankelijk van het onderwerp, het doorlopen proces hoe men zich zal opstellen. Is een BOB-proces goed doorlopen, wijkt de uitkomst af van de standpunten van de partij/belangen van de achterban, dan is het waarschijnlijk dat men meebeweegt, ook al vindt men dat lastig. Tegelijkertijd probeert men de belangen van de achterban zo goed mogelijk te vertegenwoordigen (compromis). Raakt het aan de ideologische principes van een partij dan zal men niet snel meebewegen.

Hoe kijken ambtenaren naar de rol van de politiek

Ambtenaren zien dat raadsleden deelnemen aan participatie bijeenkomsten. En hoewel ze aangeven dat deze zich over het algemeen niet mengen in de discussies op dat moment zitten hier wel risico's aan vast volgens hen. Het belangrijkste wat men benoemt is het risico dat de politiek zich mengt met de ambtenarij, dat ze over hun schouder meekijken, dat rollen vervagen en dat er onvoldoende afstand gehouden wordt. Men realiseert zich ook dat voor het bewaren van deze afstand de politiek voldoende vertrouwen moet hebben in het systeem.

Mogelijke spanningen

- Tussen politiek en inwoners: Bij verregaandere vormen van participatie het uit handen geven van mandaat of geld.
- Als een politieke partij zich de participatie eigen maakt, waardoor de discussie niet plaats vindt binnen de raad, maar op inwonersniveau.

Overheidsparticipatie

Overheidsparticipatie

Beperkte animo onder inwoners om zelf iets te organiseren wat de gemeente normaal doet

Het kan ook zijn dat inwoners, ondernemers of organisaties iets organiseren of doen wat de gemeente normaal doet. De gemeente helpt dan of ondersteunt dit. Ook hier zijn enkele vragen over gesteld.

Eerst is gevraagd of men zelf iets zou willen organiseren dat normaal door de gemeente wordt gedaan. Eén op de 10 respondenten wil dit wel en nog eens één op de zes misschien. Twee van de vijf respondenten wil het niet. Een derde weet het niet.

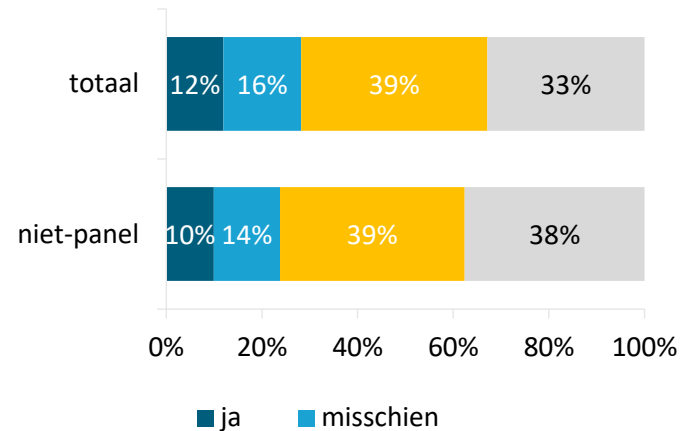
Onderwerpen waarop men zelf iets wil organiseren of starten.

De respondenten die (misschien) zelf iets willen organiseren willen dit vooral doen op het gebied van ruimtelijke ordening (45%), onderwijs en jeugd (39%), cultuur en recreatie (33%), milieu en duurzaamheid (33%) en/of veiligheid (32%).

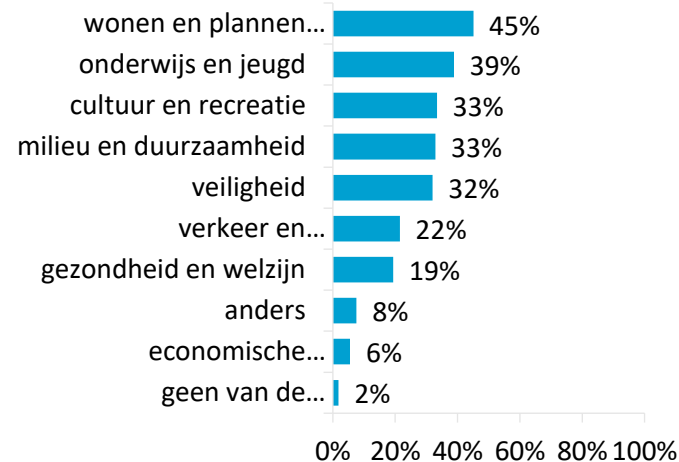
Verwachtingen van de gemeente

Tot slot is gevraagd wat men van de gemeente verwacht als men zelf een idee wil uitvoeren. Ongeveer de helft verwacht hulp bij het bekendmaken van het idee, advies en begeleiding, geld, ruimte of een plek om het idee uit te voeren. Informatie die men kan gebruiken en/of namen van organisaties of mensen die kunnen helpen.

Zelf iets organiseren wat de gemeente normaal doet

Op welk onderwerp iets organiseren

Verwachtingen van de gemeente

Bijlage: onderzoeksverantwoording

Verantwoording: onderzoek onder drie groepen

Inwoners

Methode: online (en papieren) vragenlijst

- Een random steekproef van 600 inwoners uit de BRP heeft een uitnodiging op papier ontvangen om de online vragenlijst in te vullen. Om de respons te bevorderen is na twee weken een herinnering uitgestuurd aan degenen die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld. Bij deze herinnering is ook een (iets kortere) papieren vragenlijst meegestuurd, voor mensen die hier de voorkeur aan gaven. In totaal hebben 78 inwoners de vragenlijst (geheel of gedeeltelijk) online of op papier ingevuld. Dit is een responspercentage van 13%.
- Vanwege de tegenvallende respons van de BRP steekproef is een QR-code aan de gemeente Sliedrecht beschikbaar gesteld om inwoners ook uit te nodigen voor de online vragenlijst via het huis-aan-huisblad en gemeentelijke sociale media kanalen. 30 inwoners hebben via deze uitnodiging de vragenlijst (geheel of gedeeltelijk) ingevuld.
- Verder is een e-mail uitnodiging voor de online vragenlijst verstuurd aan de leden van het digitale bewonerspanel Sliedrecht. Eén week na de uitnodiging is, aan leden die de vragenlijst nog niet hadden ingevuld, een herinnering verstuurd. 122 leden van het bewonerspanel hebben de online vragenlijst (geheel of gedeeltelijk) ingevuld. Dit is een respons van 31%.

Representativiteit

De vragenlijst is ingevuld door 230 inwoners van Sliedrecht: 122 bewonerspanelleden en 108 niet-panelleden. Ter bevordering van de representativiteit zijn de resultaten gewogen naar de verdeling op wijk en leeftijd in de populatie. Indien resultaten van niet-panelleden afwijken van de totaalgroep wordt dit in het rapport aangegeven. Dit om aan te geven op welke punten de resultaten van de totaalgroep afwijken, door het meenemen van bewonerspanelleden. De antwoorden van niet-panelleden zullen op dit onderwerp meer representatief zijn voor

de inwoners van Sliedrecht. Leden van het digitale bewonerspanel zijn inwoners van Sliedrecht (van 18 jaar en ouder) die zichzelf voor dit panel hebben aangemeld en die een paar keer per jaar een digitale vragenlijst voor ons invullen.

Dit zijn over het algemeen personen die meer dan gemiddeld betrokken/geïnteresseerd zijn bij hun leefomgeving en de gemeente Sliedrecht.

Echter gecombineerd met de resultaten van niet-panelleden geeft dit onderzoek een goede indicatie hoe inwoners aankijken tegen participeren, of ze bereid zijn hieraan mee te werken, in welke vorm en wat deelname motiveert of belemmert.

Verdeling steekproef – zonder en met weging

	totaal	Zonder weging bewonerspanel	niet-panel	met weging
18-34 jaar	13%	8%	19%	27%
35-54 jaar	31%	31%	31%	31%
55 jaar en ouder	56%	61%	51%	42%
West	30%	32%	28%	25%
Centrum	34%	33%	34%	40%
Oost + Noord	36%	35%	38%	35%

Veldwerkperiode

1 juli tot en met 18 september 2025.

Verantwoording: onderzoek in drie delen

Ambtenaren

Methode: 2 groepsgesprekken van 1,5 uur (totaal 8 ambtenaren)

Groepsgesprekken zijn zeer geschikt om een snel een goed beeld te krijgen van de zaken die spelen rond een onderwerp, omdat deelnemers aan het gesprek op elkaar kunnen reageren en er door de vrije vorm ingespeeld kan worden op de antwoorden. Deze vorm van onderzoek heeft niet de intentie om representatief te zijn, maar wel om de verschillende meningen, ervaringen, motivaties etc. inzichtelijk te maken. Daarom zijn medewerkers uit verschillende teams betrokken (ruimtelijke ontwikkeling, beheer, vergunningen, samenleving, handhaving, vastgoed). De hoeveelheid ervaring van de deelnemers varieerde van geen tot weinig en meer ervaring met participatie en ervaring met verschillende vormen van participatie. Tijdens deze discussies is ingegaan op de eerste gedachten van de betrokken ambtenaren bij participatie, hun beeld van en houding van participatie, de toepassingsmogelijkheden die zij zien, hun ervaringen, de kansen en risico's van participatie, de voorwaarden voor (goede) participatie en wat zijn nodig hebben om participatie toe te passen. Deze groepsgesprekken hebben plaatsgevonden op donderdag 4 september en dinsdag 16 september 2025.

Raadfracties

Methode: vrije interviews van 45 minuten met (burger)raadsleden van de individuele raadsfracties

Met alle raadsfracties (SGP-ChristenUnie, PRO Sliedrecht, CDA, PvdA, VVD, Slydregt NU), hebben gesprekken plaatsgevonden. Bij deze gesprekken waren één of meerdere (burger)raadsleden aanwezig van de fractie. Tijdens deze gesprekken is ingegaan op: wat is participatie? Wat is het doel van participatie? Hoe draagt participatie daaraan bij? In welke fase van intentie tot en met evaluatie is participatie belangrijk? Wat kenmerkt goede of succesvolle participatie? Wat zijn de ervaringen met participatie in Sliedrecht? Wat is hun eigen rol bij participatie? Ziet men risico's aan participatie? Kan participatie spanning opleveren? Deze gesprekken hebben plaatsgevonden verspreid over de periode juni, september, oktober en november 2025.

Over ons

Over het OCD

Partner voor bestuur en beleid! Dat wil het OCD zijn voor haar opdrachtgevers in de Drechtsteden en daarbuiten. Wij bieden ondersteuning op maat met onderzoek, advies en informatie. Zodat beleid optimaal ontwikkeld, uitgevoerd en waar nodig bijgesteld kan worden. Meer weten? Bezoek onze website!

Onderzoeksteam

Dit onderzoek is voor u uitgevoerd door Sandra van Dijke en Christa de Geus.

Contact

Wilt u tips of informatie doorgeven of heeft u misschien een vraag over dit product? Neem dan gerust contact op ons door te bellen naar **078 770 3905** of te mailen naar ocd@drechtsteden.nl.

Klik hier!
Ga naar
onze website

Colofon

Een nieuw participatiebeleid
voor Sliedrecht: een verkennend
onderzoek

Onderzoekcentrum Drechtsteden

December 2025

Noordendijk 248
3311 RR Dordrecht

Postbus 619
3300 AA Dordrecht

Telefoon
078 770 3905

Website
onderzoekcentrumdrechtsteden.nl